

Trädvårdsplanen som styrdokument i kyrkogårdsförvaltningar

Tree care plans as policy documents in cemetery administrations

Julia Wallström

Trädvårdsplanen som styrdokument i kyrkogårdsförvaltningar

Tree care plans as policy documents in cemetery administrations

Julia Wallström

Handledare: Allan Gunnarsson, SLU, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Examinator: Johan Östberg, SLU, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Omfattning: 15 hp

Nivå och fördjupning: G2E

Kurstitel: Examensarbete i landskapsarkitektur inom landskapsingenjörsprogrammet

Kurskod: EX0793

Program/utbildning: Landskapsingenjörsprogrammet

Utgivningsort: Alnarp

Utgivningsår: 2016

Omslagsbild: Julia Wallström

Elektronisk publicering: <http://stud.epsilon.slu.se>

Nyckelord: Trädvårdsplaner, kyrkogårdsförvaltning, trädvård, kyrkogårdar

SLU, Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds- och växtproduktionsvetenskap

Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Förord

Detta examensarbete är skrivit inom landskapsingenjörsprogrammet på Sveriges lantbruksuniversitet i Alnarp. Arbetet omfattar 15 högskolepoäng och är skrivit i ämnet landskapsarkitektur.

Under min utbildning har mitt intresse för och min kunskap om träd vuxit sig större. Därför föll det sig naturligt att skriva om just ämnet träd i mitt examensarbete. Då jag tidigare arbetat som kyrkogårdsarbetare har jag upptäckt att kunskapen om träd och trädvård har förekommit i minimal utsträckning. Träd och trädvård var aldrig någonting vi som kyrkogårdsarbetare arbetade med eller fokuserade på. Med detta arbete ville jag därför fördjupa mig i och ta reda på hur andra kyrkogårdsförvaltningar vårdar sina träd med specifik fokus på verktyget trädvårdsplan.

Först och främst vill jag rikta ett stort tack till mina kära syster som har varit ett stort stöd och till stor hjälp under mitt arbete. Jag vill även tacka mina föräldrar för deras ihärdiga stöd. Tack också till mina vänner för ert stöd och er hjälp längs vägen.

Julia Wallström

Sammanfattning

I detta arbete har trädvårdsplanen funktion och innehåll studerats både i teorin och i praktiken.

Kyrkogårdens träd har stor betydelse för kyrkogårdens karaktär och upplevelse. Träden har ofta flera höga värden som anses vara viktiga att bevara varav flera av dem kan vara lagskyddade. Det är viktigt att förvaltaren är medveten om vilka värden som existerar och vilka lagar som är aktuella för att kunna vårda träden på ett bra sätt. Förvaltaren måste också vara medveten om vilka risker som är förknippade med träden och upprätta rutiner för riskhantering. Det är därför nödvändigt att upprätta långsiktiga mål och planer för hur träden ska vårdas för att kunna bevara träden i framtiden och se till så att de är säkra. Ett verktyg som redan används i stor utsträckning i kyrkogårdsförvaltningarna är trädvårdsplanen. En trädvårdsplan är ett styrdokument för trädvård som ska innehålla information om hur varje enskilt träd ska vårdas på kort och lång sikt. Den ska användas till budgetering, planering, tillstånds- och dispensansökningar samt som ett praktiskt stöd i skötselutförandet.

Syftet med studien har varit att ta reda på vad en trädvårdsplan bör innehålla och om det är ett lämpligt styrdokument för kyrkogårdsförvaltningar att använda sig av i vården av deras träd. Målet med studien har varit att beskriva hur sex olika kyrkogårdsförvaltningar använder sina trädvårdsplaner och vad som ingår i dem för att kunna jämföra med vad som anges i litteraturen.

Studien består av en litteraturstudie och en studie av hur trädvårdsplanen fungerar och innehåller i praktiken. I studien har sex olika kyrkogårdsförvaltningar i Skara Stift medverkat.

Resultatet av studien har visat att det är stor skillnad mellan teori och praktik. Studien tyder på att trädvårdsplanerna inte används i tillräcklig utsträckning som ett styrdokument i flertalet av de tillfrågade förvaltningarna. Resultatet visar också att innehållet i förvaltningarnas trädvårdsplaner inte matchar mer än 50 % av vad litteraturen rekommenderar ska vara med i en trädvårdsplan.

Kunskapen om träd, trädvård och trädvårdsplaner i förvaltningarna är ofta väldigt låg och behöver förbättras för att möjliggöra en god trädvård. Trädvårdsplanerna måste också förankras i hela förvaltningen för att kunna användas som ett styrdokument. Studien har visat på att det eventuellt finns behov av allmänna råd när en kyrkogårdsförvaltning upprättar en trädvårdsplan på grund av den låga kunskapen. För att kunna fastställa ett säkrare resultat behöver dock en undersökning i större skala genomföras. Studien går i nuläget inte att generalisera på grund av det låga antal deltagare.

FÖRORD	III
SAMMANFATTNING	IV
1. BAKGRUND.....	1
1.2 ARBETETS SYFTE & MÅL	2
1.2.1 Frågeställning.....	2
1.2.2 Avgränsning.....	2
2. METOD OCH MATERIAL	3
2.1 LITTERATURSTUDIE	3
2.2 INTERVJUER	3
2.3 STUDIER AV OLIKA PLANER.....	4
3. LITTERATURSTUDIE.....	5
3.1. BEHOV AV LÅNGSIKTIG PLANERING OCH BUDGETERING	5
3.2. TRÄDENS VÄRDE PÅ KYRKOGRÄDEN	5
3.2.1 Kulturhistoriska värden	5
3.2.2 Biologiska värden.....	6
3.2.3 Sociala värden.....	6
3.2.4 Ekonomiska värden	6
3.3. TILLSTÅNDS OCH DISPENSER.....	6
3.3.1 Kulturmiljölagen.....	7
3.3.2 Miljöbalken.....	7
3.4 UPPDAGA OCH FÖREBYGGA RISKER	8
3.5 TRÄDVÅRDSPLANEN	8
3.5.1 Funktion.....	8
3.5.2 Trädinventering	9
3.5.3 Innehåll.....	10
3.6 SAMMANFATTNING AV LITTERATURSTUDIE.....	12
4. TRÄDVÅRDSPLANEN I PRAKTIKEN -	
EN STUDIE AV SEX KYRKOGRÄDSFÖRVALTNINGAR.....	14
4.1 FÖRVALTNING A	14
4.1.1 Om förvaltningen.....	14
4.1.2 Om trädvårdsplanerna.....	14
4.1.3 Anledning	14
4.1.4 Användning	15
4.1.5 Uppfattning	15
4.2 FÖRVALTNING B	15
4.2.1 Om förvaltningen.....	15
4.2.2 Om trädvårdsplanerna.....	15
4.2.3 Anledning	16
4.2.4 Användning	16
4.2.5 Uppfattning	16
4.3 FÖRVALTNING C.....	17
4.3.1 Om förvaltningen.....	17
4.3.2 Om trädvårdsplanerna.....	17
4.3.3 Anledning	17
4.3.4 Användning	17
4.3.5 Uppfattning	18
4.4 FÖRVALTNING D	18
4.4.1 Om förvaltningen.....	18
4.4.2 Om trädvårdsplanerna.....	18
4.4.3 Anledning	19
4.4.4 Användning	19

4.4.5 Uppfattning	19
4.5 FÖRVALTNING E.....	19
4.5.1 Om förvaltningen.....	19
4.5.2 Om trädvårdsplanerna.....	20
4.5.3 Anledning	20
4.5.4 Användning	21
4.5.5 Uppfattning	21
4.6 FÖRVALTNING F.....	22
4.6.1 Om förvaltningen.....	22
4.6.2 Om trädvårdsplanerna.....	22
4.6.3 Anledning	22
4.6.4 Användning	22
4.6.5 Uppfattning	23
4.7 RESULTATSAMMANFATTNING.....	24
4.7.1 Sammanfattning intervjuer	24
4.7.2 Sammanställning av förvaltningarnas trädvårdsplaner.....	25
5. DISKUSSION	28
5.1 RESULTATDISKUSSION.....	28
5.2 METODDISKUSSION	30
5.3 SLUTSATSER	31
6. KÄLLFÖRTECKNING	32
6.1 PUBLICERADE KÄLLOR.....	32
6.2 MUNTliga KÄLLOR	34
7. BILAGOR.....	35
BILAGA 1	35
BILAGA 2	36
BILAGA 3	37

1. Bakgrund

Träden utgör idag ett naturligt inslag på våra kyrkogårdar trots att de har en relativ kort historia. I boken *Kyrkogårdens gröna kulturarv* kan man läsa att dagens vegetation och dess placering på våra kyrkogårdar inte sträcker sig mer än 100-200 år bakåt i historien (Lundquist, 1992). Enligt Lundquist (1992) förekom vedartad vegetation väldigt sparsamt på kyrkogårdarna innan 1800-talet utan kyrkogårdarna bestod då i regel av en äng eller en vildvuxen gräsmatta. Lundquist (1992) nämner dock att det finns dokumentation på att trädplantering har förekommit redan under 1700-talet men att det var först under 1800-talet som plantering av träd på kyrkogårdarna blev vanligt förekommande i hela landet. Faktorer som påverkade utveckling av trädplantering var enligt Lundquist (1992) dåtidens parkideal och dåtidens tro på trädens positiva hälso- och hygienaspekter.

Idag är träden viktiga karaktärskapare och dominerande arkitektoniska element på våra kyrkogårdar. Flera av de träd som planterades under 1800- och 1900-talet står idag kvar på kyrkogårdarna och är en del av kyrkogårdens kulturmiljö och det biologiska kulturarvet (Riksantikvarieämbetet et. al, 2014; Länsstyrelsen, 2015). Träden på kyrkogårdarna har höga kulturhistoriska, biologiska, sociala och ekonomiska värden som är viktiga att bevara (Riksantikvarieämbetet et.al 2014). Kyrkogårdens träd är tyvärr idag många gånger gamla, påverkade av sjukdomar och skadeangrepp och har försämrade vitalitet som följd av 1900-talets skötselrationaliseringar (Riksantikvarieämbetet et.al, 2014). De är idag i stort behov av vård och förnyring för att kunna fortsätta existera på kyrkogårdarna (Riksantikvarieämbetet et.al, 2014). Det är därmed nödvändigt att anta en långsiktig planering och att upprätta mål för hur trädbestånden ska vårdas och utvecklas (Östberg et.al, 2015).

Från och med årsskiftet 2015/2016 är ägare till begravningsplatser och kyrkotomter tillkomna innan 1939 samt där Riksantikvarieämbetet har beslutat om motsvarande skydd, enligt kulturmiljölagen (SFS 1988:950) ansvariga för att det finns en relevant och uppdaterad vård- och underhållsplan. En vård- och underhållsplan ska innehålla information om hur de kulturhistoriska värdena ska vårdas och underhållas så att deras värden inte förvanskas eller minskas. Både tillståndspliktigt och vanligt underhåll ska redovisas i planen (Kulturrådet, 2012).

En vård- och underhållsplan är endast ett övergripande dokument och bör kompletteras med detaljerad information angående hur värden av träden ska bedrivas (Riksantikvarieämbetet et.al, 2014). Ett verktyg som redan är vanligt förekommande i kyrkogårdsförvaltningarna runt om i landet är trädvårdsplanen. Trädvårdsplanen är ett styrdokument som ska användas till att planera och budgetera årliga trädvårdsinsatser samt användas till tillstånds- och dispensansökningar hos länsstyrelsen. Trädvårdsplanen har som syfte att i planeringen säkerställa kyrkogårdens träd kultur-, natur- och upplevelsevärden samt säkerhet (Naturvårdsverket, 2012).

På grund av att träden tillför en mängd värden blir trädvårdsplanerna en viktig tillgång för att säkerställa trädens existens. Trädvårdsplaner är då en viktig tillgång för de som arbetar med träden på kyrkogårdarna. Det innebär att det borde finnas ett intresse för att undersöka och följa upp hur befintliga trädvårdsplaner används och vad de

innehåller i kyrkogårdsförvaltningar idag. Är förvaltningarna medvetna om trädvårdsplanens syfte och hur de bör arbeta med den för att säkerställa att träden är säkra, vitala och även finns kvar för framtida generation? Om träden på kyrkogårdarna försvinner kan det få allvarliga konsekvenser, t.ex. så skulle också alla de värden som är förknippade med träden försvinna (Vogt et.al, 2015). Det är därmed intressant att undersöka hur trädvårdsplanerna används och vad de innehåller i praktiken. Detta är då grunden till det mål och syfte, samt frågeställning som presenteras i kommande delkapitel.

1.2 Arbetets syfte & mål

Målet är att beskriva hur trädvårdsplanerna används i olika kyrkogårdsförvaltningar och vad som ingår i dem för att jämföra med vad som anges i litteraturen. Vad skiljer sig och vad får det för konsekvenser för förvaltningarna?

Syftet med studien är att undersöka vad en trädvårdsplan bör innehålla och om det är ett lämpligt styrdokument att använda sig av i vården av träd för en kyrkogårdsförvaltning.

Detta arbete ska utmynna i en beskrivning av eventuella problem i dagens arbete med trädvårdsplaner. Det ska också beskriva de skillnader i tillämpningen i det praktiska utförandet i kyrkogårdsförvaltningarna jämfört med vad litteraturen säger.

1.2.1 Frågeställning

Hur använder sex utvalda kyrkogårdsförvaltningar sina trädvårdsplaner i sitt arbete och som styrdokument, samt hur skiljer sig detta från vad som beskrivs i litteraturen och vad får det för konsekvenser för förvaltningarna?

1.2.2 Avgränsning

Studien behandlar endast trädvårdsplaner som styrdokument i svenska kyrkogårdsförvaltningar. Studien berör inte andra styrdokument. Studien begränsas vidare till att endast ansvariga för trädvårdsplanerna i respektive kyrkogårdsförvaltning har intervjuats. Intervjuerna har endast genomförts i Skara Stift. Studien behandlar inte hur trädvården ska gå till utan fokuserar på styrdokumentets funktion och innehåll.

2. Metod och material

Studien baseras på en litteraturstudie och en undersökning. Undersökningen består av intervjuer av ansvariga för kyrkogårdsförvaltningarnas trädvårdsplaner.

Undersökningen består också av studier av förvaltningarnas trädvårdsplaner.

2.1 Litteraturstudie

Studien består inledande av en litteraturstudie för att ge läsaren information om varför det behövs trädvårdsplaner på en kyrkogård. Litteraturstudien behandlar sedan trädvårdsplanens huvudsakliga syfte och innehåll. Litteraturen baseras på böcker, vetenskapliga artiklar, tidskrifter, rapporter, lagar och förordningar, publikationer, internetsidor och standarder. För att finna litteraturen har sökmotorerna Google, Google Scholar, Web of Science och SLUs Primo används. Sökorden *trädvårdsplan*, *trädvård*, *tree care*, *tree management*, *tree maintenance* har främst används. Även referenser i tidigare publicerade arbeten har använts för att söka användbar information.

2.2 Intervjuer

Kvalitativa intervjuer tros ge en djupare förståelse för hur personer resonerar och uppfattar olika saker än vad en kvantitativ metod skulle erhålla. Intervjuerna är lämplig att använda där ämnet redan är känt och man vill få reda på detaljerade insikter hos deltagarna (Trost, 2005) Kvalitativa intervjuer ansågs därför vara en lämplig metod för att kunna undersöka kyrkogårdsförvaltarnas synsätt på och arbetssätt med trädvårdsplanerna. Intervjuerna följde sedan en semistruktur för att vara säkra på att nyckelfrågor relevanta för studien diskuterades.

Totalt besöktes och intervjuades sex stycken kyrkogårdsförvaltningar. Urvalet gjordes slumpmässigt med utgångspunkt i Skara Stift. De kriterier som fanns för att förvaltningen skulle vara aktuell för studien var att förvaltningen arbetade med trädvårdsplaner. På grund av begränsad tid begränsades antalet intervjuer till sex stycken.

Den första kontakten med förvaltningarna trädansvariga togs genom telefon där jag presenterade mig och anledningen till varför jag ringde. Därefter frågade jag om de arbetade med trädvårdsplaner. Var svaret ja, frågade jag om de kunde tänka sig att vara med i studien och ställa upp på en intervju. I de fallen svaren blev ja bestämdes en tidpunkt och plats för en intervju. Intervjuerna genomfördes sedan under studiens tredje och fjärde vecka.

Innan intervjuerna genomfördes skapades en lista över frågor som syftade till att få fram ett resultat av information om den enskilda förvaltningens trädvårdsplaner, arbetssätt och synsätt. Denna resulterade sedan i en intervjuguide (bilaga 3) som användes vid intervjuerna.

Innan intervjun påbörjades ställdes frågan om de tillät att samtalet spelades in vilket samtliga gav sitt tillstånd till. Detta gjordes sedan med hjälp av en diktafon. Intervjuerna började med en inledande del där den intervjuade fick presentera sig själv och sin förvaltning i syfte för att få dem känna sig bekväma. Sedan fortskred intervjuerna med mer specifika frågor relaterade till deras trädvårdsplaner, arbetssätt och synsätt.

Intervjuguiden användes men i vissa fall avvek frågorna från mallen. Intervjuerna avslutades med en fråga om intervjuaren själv ville lägga till något.

Analysen av intervjuerna började med transkribering. Därefter sorterades svaren in i kategorier för att kunna jämföra dem med varandra och upptäcka mönster. Det viktigaste från varje intervju sammanfattas i en text och redovisas här i studien tillsammans med en tabell. För att vara säker på att intervjuerna uppfattas korrekt fick även en extern person läsa igenom intervjuerna och sammanfattningarna.

2.3 Studier av olika planer

Efter avslutade intervjuer ställdes frågan om det var möjligt att få ta del av trädvårdsplanerna för att mer ingående studera dem. Planernas innehåll undersöktes för att sedan kunna bedöma om de uppfyller litteraturens krav på vad en trädvårdsplan bör innehålla och för att kunna dra slutsatser om vilket stöd de erbjuder förvaltningarna. En sammanställning av litteraturens krav i förhållande till förvaltningarnas planer innehåll redovisas i studien i tabellform för att lätt få en överblick.

3. Litteraturstudie

I litteraturstudien presenteras först olika orsaker till varför en kyrkogårdsförvaltning bör upprätta en trädvårdsplan. Studien går sedan över till att mer specifikt behandla trädvårdsplanens funktion och innehåll.

3.1. Behov av långsiktig planering och budgetering

Trädens potentiella livscykel sträcker sig över en lång period. Om träden på våra kyrkogårdar ska existera även i framtiden kräver de regelbunden skötsel och vård (Tate, 1985). Genom att upprätta en långsiktig plan är det möjligt för förvaltningen att använda sig av underlaget för att planera och budgetera framtida insatser (Östberg et.al, 2015).

Även McPherson et.al (1997) anser att det är viktigt att planera trädvård på lång sikt då trädets värde ökar med stigande ålder. Kostnaderna för att vårda ett träd är små i förhållande till de värden som försvinner när trädet blir sjukt eller dör. Genom en skickligt utförd trädvård kan man förbättra vitaliteten, öka tillväxten och öka livslängden hos träden (McPherson et.al 1997).

Träden kostar pengar i form av planering, plantering, underhåll, borttagning (Miller et.al 2015). Den vanligaste orsaken som begränsar arbetet med träd är enligt Tate brist på finansiering. En förvaltnings ekonomi som är underbudgeterad eller utsätts för neddragningar skiftar ofta fokus från förebyggande trädvårdsåtgärder till korrigerande och lättpåverkade åtgärder (Tate, 1984). Även om neddragningarna inte påverkar träden på kort sikt så kan det ha stor långsiktig påverkan på träden som framtida budgetar inte kan påverka (Tate, 1985). Vogt et.al (2015) påpekar också att utebliven skötsel får konsekvenser i framtiden i form av större skötselinsatser och större kostnader. Som förvaltare är det därför viktigt att kunna försvara sin budget och påvisa konsekvensen av en för liten budget för beslutsfattare (Tate, 1985).

3.2. Trädets värde på kyrkogården

Kyrkogårdens träd har många olika värden och funktioner. För att trädets värden inte ska försvinna är det viktigt att förvaltningen har kunskap om trädets värde och funktion och hur de ska vårda träden för att bevara värdena (Riksantikvarieämbetet et.al, 2014).

3.2.1 Kulturhistoriska värden

Flera av de träd som planterades under 1800- och 1900-talet som alléer, trädkransar och sorgeträd står idag kvar på kyrkogårdarna. Idag är de en del av kyrkogårdens kulturmiljö (Riksantikvarieämbetet et. al, 2014; Länsstyrelsen, 2015). Kyrkogårdens träd är också en del av det biologiska kulturarvet och berättar flera historier om människans interaktion på platsen genom historien (Nilsson, 2013). Tidigare hamling av träden kan exempelvis vara tecken på att träden har används för att producera djurfoder och ved. Hamling kan också tyda på att människorna på platsen eftersträfvade ett visst uttryck på kyrkogården. Vidare visar sorgeträden också på trädets symboliska värden. Även en variation i art sammansättningar som skiljer sig mot platsens ståndort tyder på människans interaktion på kyrkogården (Nilsson, 2013).

Utöver trädets placering och tidigare skötsel kan också träden utgöra ett genetiskt kulturarv som kan vara viktigt i forskningsstudier (Riksantikvarieämbetet et.al, 2014).

3.2.2 Biologiska värden

Många av träden på kyrkogårdarna har enligt en rapport från Naturvårdsverket (2004) höga naturvärden som anses vara särskilt bevarandevärde. Tack vare att träden många gånger är gamla, grova och ihåliga på kyrkogården hyser de en mängd olika mikromiljöer som kan vara avgörande för många rödlistade arter fortsatta fortlevnad. De livsmiljöer träden erbjuder attrahera alltifrån fåglar och fladdermöss till insikter, svampar, lavar och mossor (Sörensson, 2008; Naturvårdsverket, 2004). På grund av det finns väldigt få gamla, grova och ihåliga träd kvar i landskapet idag anses kyrkogårdens trädbestånd värdefulla för att kunna bevara dessa arter och den biologiska mångfalden. Naturvårdsverket har därför tagit fram ett åtgärdsprogram för skyddsvärda träd i kulturlandskapet i syfte att bevara och förstärka trädens värden (Naturvårdsverket, 2004). Till särskilt skyddsvärda träd räknas jätteträd med en stamdiameter över 1 meter, träd som är över 140 respektive 200 år beroende på trädart och träd som har större håligheter än 40 centimeter (Naturvårdsverket, 2004). Innan man tar ned ett skyddsvärt träd ska länsstyrelsen kontaktas för att få en bedömning om man kan vidta andra åtgärder, exempelvis lämna en högstubbe (Naturvårdsverket, 2012).

Samtidigt som det är viktigt att bevara de gamla träden är det också viktigt att det sker en kontinuerlig förnyring så att trädbeståndet förblir vitalt över en lång tid. Många av de rödlistade arterna har svårt att förflytta sig längre sträckor och är därmed beroende av att det finns en kontinuitet av gamla träd (Riksantikvarieämbetet et.al, 2014).

3.2.3 Sociala värden

Träden på kyrkogårdarna har inte bara höga kulturhistoriska och biologiska värden utan också sociala värden. Då kyrkogårdarna är en del av den offentliga miljön används de i allt större grad till promenader, umgänge och rekreation i städerna (Riksantikvarieämbetet et. al, 2014). Enligt Sörensen och Wembling (2008) är också träden en viktig del i sorgprocessen av en anhörig och som en symbol för livet.

3.2.4 Ekonomiska värden

Utöver dessa värden är också träden på begravningsplatserna en del av den gröna infrastrukturen i städerna. Den gröna infrastrukturen bidrar till en rad positiva ekosystemtjänster i staden så som lägre temperaturer, reducering av ljud, reducering av dagvatten och rening av luftpartiklar. Detta har i sin tur en positiv påverkan på folkhälsan och livskvalitén för de människor som bor i staden (Bolund och Hunhammar, 1999). Dessa ekosystemtjänster kan tillsammans med flertalet andra ekosystemstjänster också kopplas till ekonomiska fördelar i form av besparingar av olika tjänster och resurser i staden (Miller et.al, 2016)

3.3. Tillstånds och dispenser

Som tidigare nämnts har kyrkogårdarnas träd flera olika värden. Många av dessa värden skyddas av olika lagar och förordningar och kan vara tillstånd- eller dispenspliktiga. Detta måste man som förvaltare vara medveten om både innan man beslutar om åtgärder och utför åtgärderna som rör träden. I denna studie behandlas endast kulturmiljölagen och delar av miljöbalken. Det finns även ett flertal andra lagar, exempelvis plan- och bygglagen, begravningslagen, ellagen etc. som skyddar träden och kan vara aktuella att ta hänsyn till på en kyrkogård beroende på den specifika platsen (Riksantikvarieämbetet et.al, 2014).

3.3.1 Kulturmiljölagen

De kulturhistoriska värdena på en kyrkotomt eller begravningsplats skyddas av kulturmiljölagen, (SFS 1988:950). Enligt kulturmiljölagen, så ska den som planerar eller arbetar i en kulturmiljö visa hänsyn och aktsamhet så att skador kan undvikas eller begränsas. Vidare så ska kyrkotomterna och begravningsplatserna vårdas och underhållas så att de kulturhistoriska värdena inte minskas eller deras utseende förvanskas (§ 2 & § 11, kapitel 4).

Planerar man att genomföra en åtgärd som väsentligt kommer att ändra kyrkotomtens eller begravningsplatsens karaktär, tillkommen innan år 1939, krävs det enligt § 3 och § 13 kapitel 4, tillstånd av länsstyrelsen. Då träden anses vara en stor del av kyrkogårdens karaktär omfattas de därmed av denna lag. Däremot är vanliga trädvårdsarbeten samt akuta trädvårdsåtgärder inte tillståndspliktiga enligt § 5 kapitel 4.

När man ska ansöka om tillstånd enligt kulturmiljölagen hos länsstyrelsen finns det vissa krav på vad ansökan ska innehålla. En ansökan till länsstyrelsen ska innehålla uppgifter om vem det är som söker, en beskrivning och en motivation till vad som ska åtgärdas och varför. Ansökan ska även innehålla en nulägesbeskrivning med exempelvis ritningar, beskrivningar och foto (Länsstyrelsen, 2015). Vilka de föreslagna åtgärderna är och hur de planerar att genomföra dem prövas sedan av länsstyrelse som därefter fattar beslut (Naturvårdsverket, 2012).

3.3.2 Miljöbalken

Trädens biologiska värden på kyrkogården skyddas av miljöbalken (SFS 1998:808). Träden kan ha sådana speciella egenskaper som anses vara särskilt skyddsvärda eller vara värdefulla livsmiljöer för andra biotoper (§ 11 kapitel 7). Enligt områdesskyddsförordningen, bilaga 1, betraktas alléer med mer än fem träd, om de står längs med en väg eller i övrigt öppet landskap, som en skyddsvärd biotop. Kyrkogårdens alléer och trädkransar kan alltså omfattas av biotopskyddet (Lerman, 2014).

Innan man som förvaltare planerar att genomföra en åtgärd i ett biotopskyddsområde måste man ansöka om dispens hos länsstyrelsen om åtgärden riskerar att skada naturmiljön. Åtgärderna som däremot är förenliga med skyddet för att bevara biotopen kräver inte någon dispens (MB, § 11 kapitel 7). Som förvaltare av träden betyder detta att man måste söka tillstånd för nedtagning för de träd som omfattas av biotopskyddet. Om ett träd däremot innebär en sådan akut risk för människor och egendom att inte en dispensprövning kan inväntas får åtgärder vidtas utan tillstånd. I samband med detta bör dock en dispensansökan lämnas in. Förvaltaren bör sedan ersätta det borttagna trädet med ett nytt (Naturvårdsverket, 2012).

På träden kan det också leva flera olika arter som är fridlysta (MB, kapitel 8). Beroende på vilken art det handlar om påverkar det vad man får göra med trädet. Vilka åtgärder som kräver dispenser av länsstyrelsen regleras av paragraf 11 i artskyddsförordningen (SFS 2007:845).

Det är vanligt att träden omfattas av kulturmiljölagen och miljöbalken samtidigt. För att kunna bevara och förstärka både trädets kulturmiljövärde och biologiska värden är det viktigt att man tar hänsyn till detta både i skötseln och under planeringen (Naturvårdsverket, 2012).

3.4 Uppdaga och förebygga risker

Som förvaltare är man ytterst ansvarig för att olyckor och skador på människor och egendom inte inträffar på kyrkogården.

Enligt arbetsmiljölagen (SFS 1977:1160) ska alla arbetsmoment som kan innebära en risk för ohälsa och olycksfall för arbetstagare identifieras och förebyggas av arbetsgivaren genom riksinventering och genomförande av riskanalyser. Arbetsgivaren är skyldigt enligt lagen att systematiskt planera, leda och kontrollera verksamheten så att en god arbetsmiljö enligt föreskrivna krav uppfylls. Arbetsgivaren ska fortlöpande undersöka förekomsten av risker i verksamheten och vidta de åtgärder som krävs för att undvika ohälsa och olycksfall.

Enligt skadeståndslagen (SFS 1972:207) är den ansvariga fastighetsägaren skadeståndsskyldig för personskada eller sakskada som har uppkommit på grund av uppsåt eller vårdslöshet. Fastighetsägaren är ansvarig för att förebygga skador genom att vidta fysiska åtgärder och varna allmänheten (Lerman, 2015). Om inte fastighetsägaren har gjort detta och en skada inträffar är hen ansvarig för olyckan. Om en skada däremot har uppstått som inte har kunnat förutses är skadestånd inte aktuellt (Lerman, 2015).

Träden på kyrkogården kan av många olika orsaker utgöra en risk för människor och egendom. För att undvika olyckor är det viktigt att förvaltningen regelbundet inventerar och bedömer sitt trädbestånd för att kunna upptäcka träd som innebär en stor risk eller kan innebära en risk i framtiden. Förvaltningen bör också fokusera på att förhindra och korrigera defekter på trädet som i framtiden kan leda till en risk. Genom att arbeta förebyggande kan förvaltningen minska skador och olyckor, minska skadestånd och rättskostnader, få ett vitalare och långlivat trädbestånd samt minska nedtagning av träd på sikt (Pokorny, et.al 2003). Vilka skötselrutiner det finns i förvaltningen är starkt sammankopplade med hur säkra träden är. Om det inte finns rutiner för hur träden ska skötas kan det vara omöjligt att få ett säkert trädbestånd (Helliwell, 2012).

Det är upp till förvaltaren att påvisa för beslutsfattare vilka medel som krävs för att sköta träden och vad konsekvenserna blir av en för liten budget. Även om det inte finns tillräckligt mycket pengar till skötsel friställer inte det ansvariga i förvaltningen vid en eventuell olycka (Tate 1985).

3.5 Trädvårdsplanen

I den Svenska Standarden 990000 (2014) definieras trädvårdsplanen som ett *"styrdokument för trädvård"*. Följande delkapitel går igenom vad trädvårdsplanen har för funktion, hur den ska användas och vad som bör ingå den.

3.5.1 Funktion

Trädvårdsplanen är ett planerings- och kunskapsunderlag som fokuserar på hur varje individ i trädbeståndet ska vårdas på kort och lång sikt. Planen ska ge förvaltaren en fördjupad kunskap om vilken vård de enskilda träden är i behov av och därefter hjälpa förvaltaren att planera och prioritera trädens underhåll (Riksantikvarieämbetet et.al, 2014). Med hjälp av planen kan förvaltaren lättare budgetera för åtgärder, undvika akuta åtgärder som orsakas av slarv och okunskap samt hjälpa förvaltningen att undvika

tvåra kast mellan olika beslutsfattare syn på hur träden ska vårdas (Vollbrecht, 1992). Om trädvårdsåtgärderna omfattas av tillstånds- och dispenskravet är planen även ett hjälpmedel när tillstånds- och dispensansökningar ska sökas hos länsstyrelsen (Riksantikvarieämbetet et.al, 2014).

Trädvårdsplanen ska inte betraktas som ett fristående dokument utan bör ingå som en bilaga eller detaljfördjupning till förvaltningens vård- och underhållsplan eller skötselplan (Riksantikvarieämbetet et.al, 2014). Enligt Östberg et.al (2015) ska trädvårdsplanen fungera som ett verkställande dokument för förvaltningens trädplan. Då trädplanen är ett mer översiktligt och målinriktat dokument behöver den kompletteras med praktisk information för att förvaltningen ska lyckas nå de uppsatta målen. I trädvårdsplanen ska det finnas detaljerad information om var, när och hur åtgärder ska utföras för varje trädindivid. Om det exempelvis står i trädplanen att varje träd ska beskäras inom en viss tidsintervall ska sedan trädvårdsplanen beskriva hur det ska utföras på detalj- och individnivå.

Trädvårdsplanen ska inte bara användas som stöd för planering, prioritering och budgetering av trädvårdsåtgärder för förvaltaren. Enligt Östberg et.al (2015) ska trädvårdsplanen också användas av de personer som arbetar praktiskt ute med träden. Den ska därmed innehålla illustrationer och ritningar som kan förstås av alla berörda yrkesgrupper och användare.

Trädvårdsplanen bör upprättas av en sakkunnig person med utbildning och erfarenhet av trädvård. Även specialister kan vara aktuella att engagera om det aktuella området har höga kultur- eller biologiska värden. Innan trädvårdsplanen upprättas är det upp till förvaltaren att förmedla målbilden och ambitionsnivån till berörda parter (Riksantikvarieämbetet et.al, 2014).

3.5.2 Trädinventering

Enligt den Svenska Standarden 990000 (2014) definieras en trädinventering som *"inventering av ett trädbestånd enligt angivna kriterier"*.

Som förvaltare är det viktigt att förstå och känna till sitt trädbestånd för att kunna planera vården på ett bra sätt. En viktig komponent i detta arbete är trädinventeringen (Keller och Konijnendijk, 2012). Den basinformation som en inventering genererar är väldigt viktig för att förvaltarna ska kunna utveckla ett bra verktyg som kan användas för beslutsfattande och planering (Östberg, 2013). Även Tate(1985) anser att en trädinventering kan vara mycket hjälpsam när en förvaltning ska upprätta en trädplan eller trädvårdsplan då inventeringen kan användas för att beskriva beståndets kondition, sammansättning och vårdbehov.

Enligt Tate (1985) är det viktigt att planera sin trädinventering och ha ett tydligt uppsatt syfte. En inventering som inte behövs eller används är ett slöseri med pengar och resurser. Dessutom riskerar den och alla inblandade att förlora sin trovärdighet hos beslutsfattare och anhängare om den inte används eller når sitt syfte (Tate, 1985).

Innan trädinventeringen genomförs är det viktigt att fastställa vad förvaltningen ska använda inventeringen till och vilka parametrar som ska ingå. En trädinventering kan genomföras av flera olika anledningar. Några anledningar kan exempelvis vara för att

beräkna trädens ekonomiska fördelar, identifiera skötselproblem, kontrollera och hantera risker, eller för att kontrollera vitaliteten (Östberg, 2013). Den kan också upprättas på grund av trafiksäkerhet, förnyelse av trädbeståndet, en ökad mängd trädolyckor, som hjälpredda för att planera, identifiera, prioritera trädvårdsåtgärder, beräkna kostnader och för att förutspå framtida trädvårdsåtgärder men även för att belysa trädens värde och nytta (Keller och Konijnendijk, 2012). Den kan också hjälpa förvaltaren att lättare budgetera trädarbeten och påvisa för beslutsfattare att det krävs en större budget och vad konsekvenserna blir av en för liten budget (Tate, 1985).

Enligt en studie genomförd av Östberg et.al (2013) existerar det mer än 148 olika inventeringsparametrar. Beroende på vad syftet med trädinventering är kan antalet parametrar och val av parametrar därmed variera. Då trädinventeringar är dyra att upprätta och uppdatera är det viktigt att parametrarna är relevanta och kan utnyttjas till fullo (Östberg et.al, 2013).

Enligt *Standard för trädinventering i urban miljö* (Östberg, 2012), som bygger på tidigare nämnd studie, ska följande sex grundparametrar alltid vara med vid en inventering. Dessa parametrar kan sedan kompletteras med fler parametrar för att tillgodose syftet med inventeringen (Östberg, 2012).

- Vetenskapligt namn
- Vitalitet
- Koordinater
- Riskklass
- ID-nummer
- Stamdiameter i brösthöjd mätt vid 1,3 meters höjd

Då trädbeståndets tillstånd och innehåll kan komma att ändras bör träden därför, beroende på deras placering och riskklass, inventeras vart 5-10e år. För att inventeringen ska kunna hållas uppdaterad är det nödvändigt att hänsyn har tagits till detta innan man har genomfört inventeringen (Östberg et.al, 2015).

3.5.3 Innehåll

Beroende på vad syftet med trädinventeringen är och vad det finns för ekonomiska resurser i förvaltningen och förutsättningar på området kan trädvårdsplanens innehåll variera (Riksantikvarieämbetet et.al, 2014; Östberg et.al, 2015).

Klas Vollbrecht skriver om trädvårdsplanens innehåll i boken *Kyrkogårdens gröna kulturarv* (1992). Enligt Vollbrecht ska trädinventeringen först klarlägga trädens placering i området och innehålla information om dess art och sort, ålder, allmänna hälsotillstånd och mekaniska skador. Trädvårdsplanen ska sedan upplysa förvaltaren om vilka åtgärder som krävs och när dessa åtgärder ska utföras. Planen ska också innehålla förklaringar till hur beskärning ska utföras av både unga och gamla träd och inom vilken skötselintervall beskärningen ska utföras. Vollbrecht nämner även att instruktioner för säkerhetsbeskärningar och säkerhetsåtgärder kan ingå i trädvårdsplanen.

I sin bok *Träd-deras biologi och vård* (2002), skriver Vollbrecht ännu tydligare om vad som ska ingå i trädvårdsplanen. Vollbrecht nämner exempelvis att det ska finnas detaljerade beskrivningar om när, var och hur åtgärder som uppbindningen, trädstöd,

trädskydd, vattning, gödsling, uppbyggnadsbeskrining, underhållsbeskrining, hamling, formbeskrining, kronstabilisering, vitalitetskontroller, förankring och avverkning ska utföras.

Även i rapporten *Fria eller fälla* (2014) som har tagits fram av Riksantikvarieämbetet i samarbete med Länsstyrelserna, Svenska kyrkan arbetsgivarorganisation, Föreningen Sveriges stadsträdgårdsmästare, Föreningen Sveriges kyrkogårdschefer och Sveriges lantbruksuniversitet, skriver man om trädvårdsplanens innehåll. Enligt boken ska normalt sett trädvårdsplanerna bestå av en nuläges- respektive historisk beskrivning, en analys över anläggningens värden, en beskrivning över anläggningens uppsatta mål och vilka långsiktiga trädvårdsåtgärder det finns behov av. Utöver detta anger man också att planerna ska innefatta en ingående inventering av träden med tillhörande karta, beskrivningar över eventuella skador, bedömningar av risker som har uppdragats under inventeringen och beskrivningar av planerade och prioriterade trädvårdsåtgärder angivna för de enskilda träden. Avslutningsvis ska trädvårdsplanen normalt sett kompletteras med en tidsplan och en eventuell beräkning av kostnader för framtida åtgärder. (Riksantikvarieämbetet et.al, 2014). I rapporten finns det dessutom också en checklista över vilka punkter som organisationerna anser är de viktigaste delarna att ta med i en trädvårdsplan (Bilaga 2).

I boken *Träd i Urbana Landskap* (2015) kan man också läsa om vad som kan ingå i en trädvårdsplan under kapitlet trädplaner, trädvårdsplaner och trädinventeringar. I boken finns det ingen checklista utan författarna anser att uppgifter som ska ingå i trädvårdsplanen borde avgränsas genom en analys av trädinventeringen. Författarna menar att är det viktigt att först analysera trädinventeringen och identifiera de väsentligaste problem träden har innan man upprättar en trädvårdsplan. Om det visar sig att problemen är kopplade till olika arbetsprocesser i förvaltningen måste bristorsakerna identifieras. Beslut och insatser som har lett till negativa resultat kan till exempel vara fel artval och fel utformning av växtbäddar enligt författarna. Efter att problemen har identifierats måste förvaltningen fortsätta detta arbete genom att finna lösningar på hur problemen ska kunna undvikas eller minskas i framtiden. När förvaltningen sedan har funnit lösningar på detta kan den, grovt förenklat, dela upp trädvårdsplanen i två delar (Östberg et.al, 2015).

- Den första delen bör bestå av rutiner för plantering av nya träd. I denna del kan det ingå flera olika delar men punkter som författarna anser är viktiga att ta med i denna del av trädvårdsplanen är information om bevattning, växtbäddar, uppbyggnadsbeskrining och kontroller. I denna del kan också, utöver rutiner för nyplantering, information om t.ex. odlingsmetod, planteringsstorlek, tidpunkt för plantering, art- och sortval beskrivas. Finns det rutiner i förvaltningen bör dessa inkluderas för att bli allmänt kända (Östberg et.al, 2015).
- Den andra delen av trädvårdsplanen bör bestå av vilka åtgärder befintliga träd är i behov av. Även i denna del kan en mängd olika delar ingå. Delar som författarna anser är viktiga att belysa i denna del är information om trädet har specifika bestämmelser eller är lagskyddat, beskrivningar av skötselrutiner som är anpassade efter trädets ålder, skötselintervaller och hur de biologiska värdena ska bevaras. Utöver dessa punkter tar författarna också upp vilket problem det finns med att tidsbestämma när nedtagning av träd ska ske. Då författarna anser att det är svårt att uppskatta trädens utveckling anser de

istället att man bör byta ut en trädrad eller allé när antalet levande träd understiger ett visst förbestämt antal (Östberg et.al, 2015).

Även hos länsstyrelserna kan man hitta information om trädvårdsplanen innehåll. Sveriges Länsstyrelser har tillsammans tagit fram en gemensam checklista över de viktigaste punkterna som de anser bör och ska vara med i en trädvårdsplan (Länsstyrelsen 2016) (Bilaga 1). Checklistan är i många fall lik *Fria eller Fällas* checklista men skiljer sig på några punkter. Checklistan innefattar också kort information om vem man ska anlita, vad man ska tänka innan man beställer planen och kort om lagar och regler som kan vara aktuella.

3.6 Sammanfattning av litteraturstudie

Följande stycke är en sammanfattning av litteraturstudien om hur trädvårdsplanen ska användas, vad den bör innehålla och ta hänsyn till.

Trädvårdsplanen är ett styrdokument för trädvård (SS990000:2014). Det är ett planerings- och kunskapsunderlag som ska fokusera på hur varje individ i trädbeståndet ska vårdas på lång sikt. Planen ska ge förvaltaren en fördjupad kunskap om vilken vård de enskilda träden är i behov av och därefter hjälpa förvaltaren att planera och prioritera trädens underhåll (Riksantikvarieämbetet et.al, 2014). Med hjälp av planen ska förvaltaren också lättare kunna budgetera för åtgärder och undvika akuta åtgärder samt hjälpa förvaltningen att undvika tvära kast mellan olika beslutsfattare syn på hur träden ska vårdas (Vollbrecht, 1992). Om trädvårdsåtgärderna omfattas av tillstånds- och dispenskravet är planen även ett hjälpmedel när tillstånds- och dispensansökningar ska sökas hos länsstyrelsen (Riksantikvarieämbetet et.al, 2014).

Trädvårdsplanen ska inte betraktas som ett enskilt dokument utan ska komplettera förvaltningens trädplan eller vård- och underhållsplan (Riksantikvarieämbetet et.al, 2014; Östberg et.al, 2015). Vidare ska den inte bara användas av förvaltaren vid planering, budgetering och ansökningar till länsstyrelsen utan trädvårdsplanerna ska även användas av skötselarbetarna som ett stöd vid det praktiska arbetet (Östberg et.al, 2015). Beroende på vad syftet med trädinventeringen är och vad det finns för ekonomiska resurser i förvaltningen och förutsättningar på området kan trädvårdsplanens innehåll variera (Riksantikvarieämbetet et.al, 2014; Östberg et.al, 2015).

	Vollbrecht (1992); Vollbrecht (2002)	Riksantikvarie- ämbetet et.al (2014)	Östberg, Nilsson, Slagstedt, Sjöman (2015)	Länsstyrelsen (2015)
<i>En nulägesbeskrivning</i>		X		
<i>En historisk beskrivning</i>		X		
<i>Beskrivning av de kulturhistoriska värdena och hur de ska vårdas</i>		X		X
<i>Beskrivning av naturvärden och hur de ska vårdas</i>		X	X	X
<i>Aktuella lagar i området</i>		X		X
<i>Vilka åtgärder som kräver tillstånd eller licens</i>		X	X	X
<i>En målbeskrivning över anläggningen</i>		X	X	X
<i>En karta med trädets placering & ID-nummer</i>	X	X		X
<i>Trädinventering</i>	X	X	X	X
<i>Trädets ID-nummer</i>		x	x	x
<i>Trädets svenska namn</i>	x	x		x
<i>Trädets latinska namn</i>	x	x	x	x
<i>Koordinataer</i>		x	x	
<i>Ålder</i>	x			x
<i>Hållighet</i>				x
<i>Fotografi</i>		x		x
<i>Trädets stamdiameter</i>		x	x	x
<i>Trädets vitalitet</i>	x	x	x	x
<i>Trädets riskklass</i>		x	x	x
<i>Beskrivning av hot/problem/skador på trädet</i>	X	X	X	X
<i>Föreslagna akuta-, underhåll- och skötselåtgärder för befintliga träd</i>	X	X	X	X
<i>Beskärning</i>	x			
<i>Kronstabilisering</i>	x			
<i>Markförbättring</i>	x			
<i>Nedtagning</i>	x			
<i>Föreslagna åtgärder för nyetablerade träd</i>	X	X	X	X
<i>Uppbyggnadsbeskärning</i>	x		x	
<i>Bevattning</i>	x		x	
<i>Uppbindning</i>	x			
<i>Trädstöd</i>	x			
<i>Trädskydd</i>	x			
<i>Gödsling</i>	x			
<i>Kontroller</i>	x		x	
<i>Redogörelse för hur utgående träd ska ersättas</i>	X	X	X	X
<i>Tid för avverkning</i>	x	x	x	x
<i>Tid för återplantering</i>	x	x	x	x
<i>Vilken art som ska planteras</i>		x	x	x
<i>Information om kvalite, odlingsmetod etc</i>			x	
<i>Förklaring till varför trädet inte ska ersättas</i>				x
<i>Utformning av växtbädden</i>		x	x	
<i>Utförliga illustrationer och beskrivningar av föreslagna åtgärder</i>	X		X	
<i>Angivelser om när åtgärden ska utföras - tidsangivelse eller prioritet</i>	X	X	X	X
<i>Skötselintervaller</i>	X	X	X	X
<i>En tidsplan som visar när angivna åtgärder ska utföras</i>		X		X
<i>När och hur ofta träden ska inspekteras och riskbedömas igen</i>				X
<i>En kostnadsberäkning</i>		X		X

Tabell 1. Denna tabell visar en sammanställning över vilka delar som ingår i en trädvårdsplan enligt olika författare.

4. Trädvårdsplanen i praktiken – en studie av sex kyrkogårdsförvaltningar

I studien besöktes och intervjuades sex oberoende kyrkogårdsförvaltningar angående användningen av deras trädvårdsplaner. Alla förvaltningar är en del av Skara Stift som är en av 13 stift i Sverige. Storleken på förvaltningarna varierade från det att de ansvarade för fyra kyrkogårdar och upp till 24 stycken. Antalet träd som ingår i de olika trädvårdsplanerna varierade från cirka 330 stycken till cirka 2000 stycken.

Personerna som intervjuades hade samtliga någon form av ledande ställning inom förvaltningen och var ansvariga för förvaltningens trädvårdsplaner. Arbetserfarenheten hos de intervjuade varierade från endast drygt ett år och upp till 16 år. En sammanfattning och resultatet av intervjuerna redovisas i tabell 2.

4.1 Förvaltning A

4.1.1 Om förvaltningen

Förvaltning A består av 24 kyrkogårdar som är belägna både i tätbebyggt område och på landsbygden. Förvaltningen förvaltar cirka 2000 träd. Den tillfrågade arbetar som kyrkogårdsmästare. Kunskapsnivån om träd är låg i förvaltningen. Den tillfrågade har ingen grön utbildning och endast några av kyrkogårdsarbetarna har genomgått kortare trädgårdsutbildningar.

4.1.2 Om trädvårdsplanerna

Trädvårdsplanerna upprättades 2005 av en arborist över samtliga kyrkogårdar. Syftet med trädvårdsplanerna är främst att ha kontroll på träden och att se till att de är säkra uppger den tillfrågade kyrkogårdsmästaren.

"Största delen är ju egentligen säkerhetsskäl då, träden har varit fruktansvärt dåliga."

(Kyrkogårdsmästare, förvaltning A, 2016-02-01)

Det finns i nuläget inga planer på att revidera planerna trots att kyrkogårdsmästaren ser ett behov av det. Den tillfrågade litar i detta fall på arboristens utlåtande om att det inte är nödvändigt än.

"Vi pratade lite om att göra om, titta över alltihop en gång till men han tyckte det var lite för mycket att göra så arboristen bedömde att det inte behövdes göras riktigt än."

(Kyrkogårdsmästare, förvaltning A, 2016-02-01)

4.1.3 Anledning

Innan förvaltningen upprättade sina trädvårdsplaner hade de överhuvudtaget inte arbetet med träden vilket lett till att många av träden var gamla och i väldigt dåligt skick. Träden är idag också drabbade av almsjukan och asksskotssjukan.

"Det är ju sedan 2002 slogs det ihop till en förvaltning och före det var det nog inte gjort något med träden, alls."

(Kyrkogårdsmästare, förvaltning A, 2016-02-01)

4.1.4 Användning

Trädvårdsplanerna används inte till budgetering eller planering i förvaltningen. Förvaltningen har redan en bestämd summa varje år som går till trädvårdsentreprenad.

"... vi har ju en budget på 70 000 kr om året..."

(Kyrkogårdsmästare, förvaltning A, 2016-02-01)

Förvaltningen anlitar samma arborist som upprättade trädvårdsplanerna till att utföra stora delar av det som står i trädvårdsplanerna. Det är också arboristen som beslutar om vilka åtgärder som ska utföras utifrån trädvårdsplanernas prioriteringslistor. De åtgärder som utförs är enligt den tillfrågade övervägande säkerhetsbeskrivningar.

"Han planerar ju upp det här, arboristen själv då, vad som är akut att ta."

(Kyrkogårdsmästare, förvaltning A, 2016-02-01)

De åtgärder som inte utförs det aktuella året skjuts över till nästa år. Detta tillsammans med oförutserbara händelser har lett till att de ligger efter i trädvårdsplanernas tidsplaner. Den tillfrågade uppger att de har en för liten budget och att tidsperspektivet borde justeras i planen efter mängden pengar.

I frågan om planerna används till att söka tillstånd är svaret ja. Kyrkogårdsmästaren anser dock att det är svårt att planera för nedtagning och återplantering i trädvårdsplanerna då länsstyrelsen inte alltid godkänner deras ansökningar. De upplever att det är väldigt svårt att få ta ned stora träd, varför vet inte den tillfrågade men tror det beror på att träden är så gamla.

"De stora träden är så fruktansvärt svåra att få byta överhuvudtaget, de ska vara helt stendöda om man ska få byta dem i stort sett."

(Kyrkogårdsmästare, förvaltning A, 2016-02-01)

4.1.5 Uppfattning

Även om den tillfrågade inte verkar arbeta med planerna som styrdokument så anser ändå personen i fråga att planerna är nödvändiga och att det krävs att de har trädvårdsplaner. De gör det lättare för den tillfrågade att få kontroll över träden. Hen upplever också problemen med träden har minskat sedan de upprättade sina planer.

4.2 Förvaltning B

4.2.1 Om förvaltningen

Förvaltning B består av 6 kyrkogårdar som är belägna både i tätbebyggt område och ute på landsbygden. Förvaltningen förvaltar i nuläget cirka 500 träd. I framtiden kommer denna summa att öka då förvaltningen planerar att plantera nya trädkransar och nyplantera träd som tidigare har utgått och inte ersatts. Den tillfrågade jobbar som kyrkogårdsföreståndare och har en landskapsingenjörsutbildning.

4.2.2 Om trädvårdsplanerna

Trädvårdsplanerna upprättades under 2015 av en arborist på uppdrag av en ny kyrkogårdsföreståndare. Den tillfrågade uppger att syftet med förvaltningens trädvårdsplaner är att bevara träden så länge som möjligt genom en bra skötsel och att se till att träden är säkra och friska.

"... se till så att träden är friska, säkra och att vi bevarar dem så länge vi kan och att vi även förnyar det som behövs."

(Kyrkogårdsföreståndare, förvaltning B, 2016-02-05)

Förvaltningens trädvårdsplaner sträcker sig fram till 2035.

Föreståndaren planerar dock att revidera trädvårdsplanerna om 5 år på grund av att många av träden har dålig vitalitet. Hen anser vidare att det är nödvändigt att revidera planen vart femte år på grund av att trädens kondition kan förändras fort.

"Vart 5e tror jag, jag kommer att satsa på i och med att de är så pass dåliga många av dem."

(Kyrkogårdsföreståndare, förvaltning B, 2016-02-05)

I frågan om trädvårdsplanerna är kopplade till översiktliga mål i förvaltningen är svaret ja. Kyrkogårdsbesökare ska mötas av en vacker och säker kyrkogård och uppleva en god service. Förvaltningen ska också sträva efter god gravkultur.

4.2.3 Anledning

Den nya föreståndaren var medveten om att träden inte mår bra och ville få extern hjälp med att bedöma deras kondition och förslag på hur förvaltningen kunde gå tillväga för att förnya och vårda träden på bästa sätt. På grund av att skötseln av träden på deras kyrkogårdar länge hade varit eftersatt så var många av dem gamla, hade dålig vitalitet och var i behov av att bytas ut eller vårdas.

"När vi gjorde dem hade vi ju ingen aning om hur träden mårde."

(Kyrkogårdsföreståndare, förvaltning B, 2016-02-05)

4.2.4 Användning

Förvaltningen använder sina planer till att budgetera och planera åtgärder för varje år. Planerna är också inskickade till länsstyrelsen för att underlätta tillståndsansökningar.

Planerna ska användas av både föreståndaren och kyrkogårdsarbetarna. Den tillfrågade har beslutat att kyrkogårdsarbetarna ska få genomgå en utbildning för att lära sig använda trädvårdsplanerna på rätt sätt. Förvaltningen utför nämligen stor del av arbetet med träden själva förutom när större träd kräver åtgärder. I dessa situationer anlitar förvaltningen en lokal arborist.

"Lära oss att följa den här planen, det är ju viktigt, att vi kan jobba efter den när vi har fått den så att den inte står och dammar i bokhyllan."

(Kyrkogårdsföreståndare, förvaltning B, 2016-02-05)

4.2.5 Uppfattning

Den tillfrågade uppger att det är väldigt skönt att det finns en långsiktigplan att följa och stödja sig emot samt att det blir lättare att informera besökare om vad som ska hända på kyrkogården. Den tillfrågade uppger också att hela förvaltningen införstådda i varför trädvårdsplanerna behövs och att därför alla har fått vara delaktiga under hela processen.

4.3 Förvaltning C

4.3.1 Om förvaltningen

Förvaltning C består av 4 olika kyrkogårdar varav alla har trädvårdsplaner. Kyrkogårdarna är belägna både i tätbebyggt område och på landsbygden. Förvaltningen förvaltar i dagsläget cirka 340 träd. Den tillfrågade arbetar som kyrkogårdsföreståndare och har ingen grön utbildning. Kunskapen om träd är överlag låg i förvaltningen, ingen av de anställda har kunskaper om träd.

4.3.2 Om trädvårdsplanerna

Trädvårdsplanerna upprättades under 2014 av en landskapsingenjör. Trädvårdsplanerna är dock ännu inte godkända av kyrkorådet och har heller inte tagits i bruk av kyrkogårdsföreståndaren.

"Jag har beställt en trädvårdsplan som jag ska när jag får tid ska ta tag i och se till så att det följs då så att säga."

(Kyrkogårdsföreståndare, förvaltning C, 2016-02-08)

Syftet med trädvårdsplanerna är enligt den tillfrågade att se till att träden är säkra och att det finns en plan för återplantering för att bevara kyrkogårdarnas utseende. Syftet med planerna är också att de ska kunna användas för att planera för framtida åtgärder och därmed kunna slippa stora kostnader.

Den tillfrågade tycks inte ännu veta när de ska revidera planerna utan det kommer att ske i samförstånd med landskapsingenjören.

4.3.3 Anledning

Innan förvaltningen upprättade sina trädvårdsplaner hade förvaltningen inte alls arbetet med att vårda och förnya trädbestånden. Detta har då lett till att många av träden idag är väldigt gamla. Många av förvaltningens träd är också drabbade av askskottssjuka och almsjukan.

"Det har inte skett en så att säga successiv omplantering egentligen så vi har väldigt många gamla träd som är ungefär lika gamla"

(Kyrkogårdsföreståndare, förvaltning C, 2016-02-08)

Anledningen till att förvaltningen ville upprätta trädvårdsplaner var för att få kontroll på träden och för att man anser att träden är en väldigt viktigt del av kyrkogårdens utseende, upplevelse och biologiska kulturarv.

4.3.4 Användning

Föreståndaren anser att de inte kan tillräckligt mycket om träd och har därför valt att anlita samma landskapsingenjör som upprättade planerna för att utföra alla beskärningsåtgärder på alla träd. Plantering utför dock kyrkogårdsarbetarna själva.

"Jag anser att vi inte kan träd och istället för att skicka på kurs och skaffa liftkort med motorsågsutbildning för lift och sånt där så köper jag in den tjänsten istället."

(Kyrkogårdsföreståndare, förvaltning C, 2016-02-08)

Den tillfrågade uppger att hen har ett bra samarbete med landskapsingenjören och att hen och landskapsingenjören ska använda planerna tillsammans. Föreståndaren själv ska använda planerna för att köpa in nya träd och göra en årsplanering.

Trädvårdsplanerna används inte till att budgetera åtgärder. Den tillfrågade uppger att budgetering förmodligen inte är nödvändig då de kan klara sig med de befintliga resurserna de har. Hen har dock förstått att de krävs mer pengar för inköp av nya träd och har därmed äskat mer pengar för detta.

"Ja, eller förhoppningsvis behövs det inte budgeteras utan det är liksom, vi kan få med det i det löpande arbetet så att säga."

(Kyrkogårdsföreståndare, förvaltning C, 2016-02-08)

I frågan om trädvårdsplanerna är till för att underlätta tillståndsförfarandet så anger den tillfrågade att man hittills inte sökt några tillstånd och att planerna ännu inte är inskickad till länsstyrelsen men att man avser att göra det.

"Nu har inte jag sökt tillstånd så där jättemycket men det kommer det bli, det är en del av det."

(Kyrkogårdsföreståndare, förvaltning C, 2016-02-08)

4.3.5 Uppfattning

Den tillfrågade är positiv till trädvårdsplanerna och tror att det kommer bli en stor hjälp för att kunna avgöra vad som ska utföras och för att kunna undvika stora onödiga kostnader. Däremot uppger den tillfrågade att det bara är hen själv som ansvarar för planerna. Intresset för trädvårdsplanerna i den övriga organisationen är låg.

"Det är egentligen jag som står själv med det. De tycker väl att det är bra, alltså kyrkogårdsarbetarna tycker att det är bra att det finns en plan. Resten av förvaltningen är det ingen som bryr sig, bara det sköts."

(Kyrkogårdsföreståndare, förvaltning C, 2016-02-08)

4.4 Förvaltning D

4.4.1 Om förvaltningen

Förvaltning D består av 4 kyrkogårdar varav alla har trädvårdsplaner. Samtliga kyrkogårdar är belägna i tätbebyggt område. Förvaltningen förvaltar i dagsläget cirka 1030 träd. Den tillfrågade arbetar som arbetsledare och har en landskapsingenjörsutbildning.

4.4.2 Om trädvårdsplanerna

Trädvårdsplanerna upprättades under 2014/2015 av en arborist på uppdrag av en ny arbetsledare. Huvudsyftet med trädvårdsplanerna uppger den tillfrågade är att få ett välmående trädbestånd. Trädvårdsplanerna är för tillfället inte helt implementerade i förvaltningen utan detta är något som fortfarande pågår.

Tidsplanen i trädvårdsplanerna är uppbyggda enligt prioriteringsnivåer.

I frågan på när planerna ska revideras så är svaret att det ska ske när förvaltningen närmar sig de sista prioritetnivåerna.

"Den tänker jag ju när den går ut nu, när vi ser att det börjar närma oss de åtgärder som är, alltså de åtgärder som skrivits ska göras."

(Arbetsledare, förvaltning D, 2016-02-09)

På frågan om trädvårdsplanerna kopplade till några översiktliga mål är svaret nej men detta är något de förmodligen kommer att göra i framtiden.

4.4.3 Anledning

Innan trädvårdsplanerna upprättades hade skötsel av träden tidigare mest förekommit sporadiskt. Många av deras träd är också gamla och har drabbats av ett flertal sjukdomar. Den tillfrågade arbetsledaren tyckte därmed att det var viktigt att bli medveten om trädens tillstånd och vilka åtgärder som var nödvändiga att utföra.

” ... jag ville väl mer veta vad har trädet liksom för, har den några allvarliga skador som man behöver vara uppmärksam på.”

(Arbetsledare, förvaltning D, 2016-02-09)

Varför förvaltningen valde att upprätta trädvårdsplaner var för att få en långsiktig plan och få en översikt över framtida arbeten. Den tillfrågade uppger även att en trädvårdsplan behövs i framtiden då det ska bli en gemensam begravningsavgift i landet. Detta leder till att förvaltningarna specifikt måste kunna redovisa vad man ska använda de äskade pengarna till.

4.4.4 Användning

Trädvårdsplanerna ska användas till i budgetering och planering. I nuläget är den dock inte direkt kopplad till budgeten utan detta ska ske först nästa år. Då kommer de användas fullt ut till styrning. Planerna är också inskickade till länsstyrelsen och ska användas vid ansökningar hos länsstyrelsen.

”I dagsläget är själva trädvårdsplanen inte kopplad direkt till budgeten, alltså budget 2016. Däremot kommer den bli kopplad 2017 och framöver.”

(Arbetsledare, förvaltning D, 2016-02-09)

Trädvårdsplanerna användas främst av den tillfrågade när hen bestämmer vilka åtgärder som ska göras. Vem som sedan ska utföra åtgärderna beror sedan på trädens storlek och komplexitet.

”Först och främst är det väl jag som använder den eftersom det är jag som är ansvarig för grönytorna.”

(Arbetsledare, förvaltning D, 2016-02-09)

4.4.5 Uppfattning

Den tillfrågade ser väldigt positivt på trädvårdsplanerna, en uppfattning som de flesta i förvaltningarna delar med hen.

”Fördelarna är ju att man får en överblick och att man kan lägga in åtgärderna i budget så att man vet vad man kommer förbruka men också att man får ett välmående trädbestånd.”

(Arbetsledare, förvaltning D, 2016-02-09)

4.5 Förvaltning E

4.5.1 Om förvaltningen

Förvaltning E består av 20 kyrkogårdar som är belägna både i tätbebyggt område och på landsbygden. Hur många träd hela förvaltningen förvaltar är oklart, man vet endast att

det har funnits 336 träd på de kyrkogårdarna det finns upprättade trädvårdsplaner över.

Kunskapen om träd i förvaltningen är låg. Den tillfrågade som arbetar som fastighets- och kyrkogårdschef har själv ingen grön utbildning. Vissa av kyrkogårdsarbetare har dock genomgått kortare trädgårdsutbildningar och en beskärningskurs.

4.5.2 Om trädvårdsplanerna

Förvaltningens trädvårdsplaner upprättades 2004 över 7 av förvaltningens kyrkogårdar. Trädvårdsplanerna upprättades av samma arborist som för upprättade trädvårdsplanerna för förvaltning A och D. Anledningen till att det endast 7 av kyrkogårdarna har trädvårdsplaner är på grund av att pastoratet tidigare var uppdelat i två olika pastorat. När pastoraten slogs ihop för några år sedan var det bara en av förvaltningarna som hade trädvårdsplaner över sina kyrkogårdar.

Syftet med trädvårdsplanerna är att vårda träden för framtiden. Den tillfrågade anser att det är viktigt att vårda och bevara träden då de är en stor del av kulturen på kyrkogårdarna.

"Våran huvudsakliga uppgift är ju inte det att vi ska ta ner så många som vi kan utan det är ju att vi ska bevara som mycket som går."

(Fastighets- och kyrkogårdschef, förvaltning E, 2016-02-09)

Förvaltningen har inte tänkt revidera sina planer inom den närmsta tiden trots att den tillfrågade uppger att arboristen har utfört de åtgärder som står i planerna. De är medvetna om att det uppkommer nya åtgärder varje år men anser ändå anser att de har bra kontroll på de träden som är dåliga. Dessutom så noterar arboristen i de gamla planerna om det händer något med träden.

"Jag kan säga att på de här träden som vi har här så har vi åtgärdat det som han skrev då."

(Fastighets- och kyrkogårdschef, förvaltning E, 2016-02-09)

I frågan om trädvårdsplanerna är kopplade till några översiktliga mål är svaret ja. Förvaltningen ska arbeta mot att bevara kulturen på kyrkogårdarna. Om de tar ned ett träd på någon kyrkogård försöker de återplantera med samma trädart igen då länsstyrelsen anser att detta är viktigt. Den tillfrågade anser att det är viktigt att ha en långsiktig plan över träden då de är en väldigt viktig del av kyrkogårdarna och kulturen. För att det ska vara möjligt krävs det en arborist anser den tillfrågade som kan bedöma och bestämma vad man ska göra med träden.

"Vill du bevara den här miljön som är på ett bra sätt, tycker jag är ett viktigt mål, att man funderar på det. Och att man har ett långsiktigt mål."

(Fastighets- och kyrkogårdschef, förvaltning E, 2016-02-09)

4.5.3 Anledning

Många av förvaltningarnas träd är gamla och utsatta för sjukdomar. Träden var innan de upprättade planerna i väldigt dåligt skick. Det hade inte tidigare funnits några långsiktiga planer vilket lett till vård och förnyring uteblivit på flera ställen.

Då deras kunskaper om träd var väldigt låg i förvaltningen ville de ha professionell hjälp med att bedöma och vårda träden då de är måna om att bevara träden på

kyrkogårdarna. Den tillfrågade ansåg också att det var viktigt att få reda på trädens kondition så att de inte innebar några risker för besökare eller personal.

"De har ju en bättre en kunskap än vad vi har, arboristerna."

(Fastighets- och kyrkogårdschef, förvaltning E, 2016-02-09)

4.5.4 Användning

Trädvårdsplanerna används endast vid enstaka tillfällen av förvaltningen när de planerar att göra större förändringar på en kyrkogård. Då används de till för att söka tillstånd hos länsstyrelsen och för att budgetera för just de arbetena. I vanliga fall budgeterar man en återkommande summa varje år för trädvårdsentreprenad.

"... vi har gjort så här att vi budgetar en viss summa varje år, återkommande hela tiden."

(Fastighets- och kyrkogårdschef, förvaltning E, 2016-02-09)

Den tillfrågade uppger också att hen inte går in i trädvårdsplanerna årligen för att se vilka åtgärder som ska utföras. Det är arboristen själv som har efter upprättandet varit den personen som själv har planerat och genomfört åtgärder i linje med förvaltningens fastställda budget. Förvaltningen förlitar sig sedan helt på arboristens kunskaper och råd om vilka åtgärder som behöver utföras. Även vid tillståndsansökningar så tar de hjälp av arboristen som skriver ett utlåtande om vad som ska utföras och varför.

"Ja och det här med beskärning, som han här, det har arboristen fått styra vad han anser behöver göras."

(Fastighets- och kyrkogårdschef, förvaltning E, 2016-02-09)

Den tillfrågade uppger att det är främst säkerhetsbeskärningar som måste utföras akut. Det som inte är akut skjuts över till nästkommande år.

Det är först och främst kyrkogårdschefen och den anlitate arboristen som använder sig av trädvårdsplanerna. Enligt den tillfrågade används inte planerna som ett praktiskt stöd vid skötselutförandet.

"Om man säger dom som jobbar som kyrkogårdsarbetare jobbar inte med trädvårdsplanen utan det kommer ju på oss då."

(Fastighets- och kyrkogårdschef, förvaltning E, 2016-02-09)

4.5.5 Uppfattning

Förvaltningens uppfattning om trädvårdsplanerna är positiv i hela förvaltningen enligt den tillfrågade. Hen uppger att det är ett bra arbetsmaterial och att det är skönt att få en professionell bedömning av träden och vad som behöver utföras på kort och lång sikt då kunskapen om detta inte finns hos den tillfrågade själv. Dessutom underlättar de tillståndsprocesserna för förvaltningen. Målsättningen i framtiden är enligt den tillfrågade att det ska finnas trädvårdsplaner över samtliga kyrkogårdar.

4.6 Förvaltning F

4.6.1 Om förvaltningen

Förvaltning F består av 12 kyrkogårdar varv flertalet av kyrkogårdarna är belägna på landet. Hur många träd förvaltningen förvaltar är oklart, men antas vara någonstans runt 400-500 stycken. Den tillfrågade arbetar som kyrkokamrer. Kunskapen om träd och trädvård är låg i förvaltningen, ingen i förvaltningen har någon form av grön utbildning. Förvaltningen är medveten om detta och önskar också att kunskapen vore bättre. Den tillfrågade uppger också att de egentligen borde satsa mer pengar på utbildningar.

4.6.2 Om trädvårdsplanerna

Förvaltningen upprättade fyra trädvårdsplaner under 2012 med hjälp av en arborist. Anledningen till att de endast upprättade trädvårdsplaner över vissa kyrkogårdar är att de bestånden ansågs vara i mest behov av vård.

I frågan på vad syftet med deras trädvårdsplaner har den tillfrågade svårt att svara på då de inte använder planerna så mycket. Hen uppger att ändå att de är en hjälp när de ska sköta träden.

"Alltså, det är ju en hjälp för att kunna sköta träden, det är det ju. Men sen kanske vi inte har lagt den energin på det riktigt som tanken var så."

(Kyrkokamrer, förvaltning F, 2016-02-10)

Förvaltningens trädvårdsplaner sträcker sig till 2032. När deras trädvårdsplaner ska uppdateras vet i nuläget inte den tillfrågade men uppger att det ska ske efter 5-10 år.

I frågan om planerna är kopplade till några övergripande mål är svaret nej.

4.6.3 Anledning

Anledningen till att man upprättade trädvårdsplaner var för att många av träden på deras kyrkogårdar var väldigt gamla och sjuka och behövde ersättas. Förvaltningen ville därmed ha en strategi och framförhållning i arbetet med att byta ut träden samt bli medveten om vilka risker träden innebar.

"Vi ser ju då att, vi har en hel del gamla träd på kyrkogårdarna och ha en strategi och framförhållning när det gäller att byta ut träd."

(Kyrkokamrer, förvaltning F, 2016-02-10)

Det som förvaltningen tyckte var viktigt att få reda på var trädens status, hur friska de var och om det fanns några risker förknippade med träden.

4.6.4 Användning

Planerna används inte i samband med budgetprocessen eller för att planera trädvårdsåtgärder. Den används endast i enstaka tillfällen när förvaltningen ska göra större förändringar på en kyrkogård. Då används de för att söka tillstånd hos länsstyrelsen och för att budgetera för det planerade arbetet.

"Delvis gör vi det. När det är några större åtgärder som behöver göras men inte annars."

(Kyrkokamrer, förvaltning F, 2016-02-10)

Den tillfrågade anser att trädvårdsplanerna är ett bra underlag vid tillståndsansökningar även om man inte alltid delar länsstyrelsen åsikter.

"Alltså det har ju varit ett underlag som vi har haft men sen kanske vi inte har varit helt överens med länsstyrelsen om det hela."

(Kyrkokamrer, förvaltning F, 2016-02-10)

4.6.5 Uppfattning

Den tillfrågade är medveten om att de inte använder sina planer fullt ut. Hen anser ändå att de behövs för att kunna ha en framförhållning och att de ger en bra ledning och bra idéer till hur träden ska hanteras. Den tillfrågade upplever att de har börjat arbeta mer med träden efter de upprättade sina trädvårdsplaner trots att de inte använder sig av dem i det praktiska arbetet.

"Lite goda infallsvinklar hur hanterar vi de här träden och vad ska vi tänka på när vi planterar nya träd så att man kan försöka följa det i alla fall."

(Kyrkokamrer, förvaltning F, 2016-02-10)

Personen uppger även att hen vill använda planerna mer än vad de gör i nuläget och använda dem som exempel när de arbetar med träden på övriga kyrkogårdar. Dock anser hen att det är stor kostnad att upprätta trädvårdsplanerna.

"Jag skulle nog vilja jobba lite mer aktivt med dom, det skulle jag ändå vilja göra."

(Kyrkokamrer, förvaltning F, 2016-02-10)

4.7 Resultatsammanfattning

Följande kapitel är resultatet av intervjuerna och förvaltningarnas trädvårdsplaner sammanställda i tabellform.

4.7.1 Sammanfattning intervjuer

Den finns både skillnader och likheter mellan vad de enskilda förvaltningarna har för problem med sina träd, hur de upprättade sina trädvårdsplaner och hur de arbetar med och ser på sina trädvårdsplaner. Resultatet av intervjuerna presenteras i tabell 2.

	Förvaltning					
	A	B	C	D	E	F
Antal kyrkogårdar	24	6	4	4	20	12
Antal trädvårdsplaner	24	6	4	4	7	4
När upprättades planerna	2005	2015	2014	2014	2004	2012
När ska planerna revideras	Oklart	Om 5 år	Oklart	Oklart	Oklart	Om 5-10 år
Vem upprättade planerna						
Arboret	x	x		x	x	x
Landskapsingenjör			x			
Vanliga problem med träden						
Gamla	x	x	x	x	x	x
Dålig vitalitet	x	x	x	x	x	x
Sjukdomar	x	x	x	x	x	x
Tidigare utebliven skötsel	x	x	x	x	x	x
Mekaniska skador				x		
Varför upprättade förvaltningen planerna?						
Få en långsiktig planering		x	x	x	x	x
Kartlägga trädets kondition	x	x		x	x	x
Kartlägga åtgärdsbehov		x		x		x
Säkerhet	x	x	x	x	x	x
Bevara och vårda träden		x	x	x	x	
Plan för återplantering		x	x	x	x	x
När används planerna						
Vid budgetering		x		x		
Vid planering		x	x	x		
Vid tillstånds och dispensansökningar	x	x	x	x	x	x
Praktisk stöd vid skötsel						
Vem använder planerna						
Förvaltaren	x	x	x	x	x	x
Kyrkogårdsarbetarna		x				
Den anlitate arboristen/ landskapsingenjören	x		x		x	
Översiktliga mål för						
Hela anläggningen		x			x	
Träden						
Uppfattning om trädvårdsplanerna						
Nödvändig	x	x	x	x	x	x
Ej nödvändig						
Förvaltaren har en grön utbildning		x		x		

Tabell 2. Denna tabell är en sammanfattning av samtliga intervjuer. Den innehåller information om förvaltningarna och deras trädvårdsplaner samt deras arbetssätt med och synsätt på trädvårdsplanerna.

Samtliga förvaltningar har omfattande problem med sina trädbestånd och de är i behov av vård och förnyring. Detta tyder på att behovet av trädvårdsplaner i förvaltningarna är väl befogat.

Syftet med förvaltningarnas trädvårdsplaner varierar mellan förvaltningarna. En gemensam nämnare är dock säkerheten på kyrkogårdarna vilket också märks i förvaltningarnas trädvårdsplaner. På grund av att skötseln länge uteblivit är stort fokus i trädvårdsplanerna på säkerhetsåtgärder så som beskärningar och nedtagningar. En långsiktig planering och att skapa en plan för återplantering och kontroll över trädens kondition är andra vanliga motiv till att förvaltningen har valt upprätta trädvårdsplaner.

Kunskapen om träd är överlag liten i förvaltningarna. Endast två av förvaltarna har en grön utbildning på universitetsnivå. Kunskapsnivån i förvaltningarna kan också konstateras ha en stor betydelse för hur förvaltningarna använder sina planer och vilket arbetssätt de har.

Det är endast två förvaltningar som använder trädvårdsplanerna till planering, budgetering och vid tillstånds- och dispensansökningar. Övriga förvaltningarna använder endast trädvårdsplanerna vid tillstånds- och dispensansökningar. Trots detta är samtliga förvaltningar överens om att trädvårdsplanerna är ett nödvändigt styrdokument.

Tabellen visar även på skillnader mellan vem inom förvaltningarna som är avsedda att använda planerna. Inom de olika förvaltningarna skiljer sig uppfattningen om hur och av vem planerna ska användas. Endast en av förvaltarna uppger att det är också kyrkogårdsarbetarna som ska använda planerna. Tre av förvaltningarna uppger att det är den som upprättat planerna som ska använda planerna. Ingen av förvaltningarna nämner att planerna är kopplade till några översiktliga dokument så som vård- och underhållsplan.

4.7.2 Sammanställning av förvaltningarnas trädvårdsplaner

Kyrkoförvaltningarnas trädvårdsplaner studerades i studien. Trädvårdsplanerna varierar väldigt mycket till utseende, innehåll och utformning och erbjuder förvaltaren olika mycket stöd i arbetet med att styra och planera trädvården på kort och lång sikt. Tre av förvaltningarna hade anlitat samma konsult därav var deras trädvårdsplaner utformade på liknande sätt. Förvaltningarnas trädvårdsplaner i jämförelse med litteraturen redovisas i tabell 3.

Litteraturens rekommendationer om trädvårdsplanens innehåll	Förvaltningarnas trädvårdsplaner innehåller följande:					
	A	B	C	D	E	F
En nulägesbeskrivning	x	x		x	x	x
En historisk beskrivning		x				
Beskrivning av de kulturhistoriska värdena						
Beskrivning av naturvärden						
Aktuella lagar i området						
Vilka åtgärder som kräver tillstånd eller licens						
En målbeskrivning över anläggningen						
En karta med trädets placering & ID-nummer	x	x	x	x	x	x
Trädinventering						
Trädets ID-nummer	x	x	x	x	x	x
Trädets svenska namn	x	x	x	x	x	x
Trädets latinska namn	x	x		x	x	
Koordinataer						
Ålder						
Hållighet						
Fotografi						
Trädets stamdiameter	x**	x	x**	x**	x**	x
Trädets vitalitet	x	x		x	x	
Trädets riskklass		x				
En beskrivning av hot/problem/skador på trädet	x	x	x***	x	x	x
Beskrivning av föreslagna akuta-, underhåll- och skötselåtgärder för befintliga träd						
Beskärning	x	x	x	x	x	x
Kronstabilisering	x		x	x	x	x
Markförbättring				x		
Nedtagning	x	x	x	x	x	x
En beskrivning av föreslagna åtgärder för nyetablerade träd						
Återplantering	x	x	x	x	x	x
Uppbyggnadsbeskärning	x	x		x	x	
Bevattning						
Uppbindning						
Trädstöd						
Trädskydd						
Gödsling						
Kontroller						
Redogörelse för hur utgående träd ska ersättas						
Tid för avverkning	x*	x	x*	x*	x*	x
Tid för återplantering		x				
Vilken art som ska planteras		x	x			
Information om kvalite, odlingsmetod etc		x	x			x
Förklaring till varför trädet inte ska ersättas						
Utformning av växtbädden						
Utförliga illustrationer och beskrivningar av föreslagna åtgärder						
Angivelser om när åtgärden ska utföras	x*	x	x*	x*	x*	
Skötselintervaller		x				
En tidsplan som visar när angivna åtgärder ska utföras	x*	x		x*	x*	x
När och hur ofta träden ska inspekteras och riskbedömas igen						
En kostnadsberäkning						x
* Anges efter prioriteringsnivå						
**Stamomkrets						
*** Anges sporadiskt						

Tabell 3. Denna tabell visar resultaten av vad förvaltningarnas trädvårdsplaner innehåller i jämförelse med litteraturens rekommendationer.

Tabell 3 visar på att det är stora skillnader på vad som ingår i förvaltningarnas trädvårdsplaner i jämförelse med litteraturen.

Överlag så är innehållet i förvaltningarnas trädvårdsplaner relativt lika trots att deras upplägg ser olika ut. Alla trädvårdsplanerna kan konstateras fokusera mer på inventeringsdelen och vilka åtgärder som är aktuella för de befintliga träden. Vilka åtgärder nyetablerade träd kräver och hur utgående träd ska ersättas anges dock i ringa omfattning i alla trädvårdsplaner. Förvaltning Bs planer kan konstateras innehålla något mer information än övriga.

Alla förutom förvaltning F anger i sina planer när föreslagna åtgärder ska utföras. Ingen av förvaltningarna specificerar en exakt tidpunkt när åtgärden ska utföras utan anger endast år eller prioriteringssiffra. Åtgärderna som anges, anges också ofta som en tidsbestämd engångsåtgärd. Endast förvaltning Bs planer anger skötselintervaller för alla sina träd. Alla förvaltningar utom C har en tidsplan över föreslagna åtgärder.

Beskrivningar över platsens historia, värde, aktuella lagar och mål saknas hos samtliga förvaltningar. Ingen av förvaltningarnas planer inkluderar några utförliga beskrivningar och illustrationer över hur åtgärder ska utföras. Endast i förvaltning Fs planer ingår en kostnadsberäkning. Värt att notera är att trädets riskklass endast finns med i en av förvaltningarnas planer trots att samtliga förvaltningar angett att säkerhet är viktigt för dem. Samtliga förvaltningar uppger också att deras trädvårdsplaner ska användas till tillstånds- och dispensansökningar trots att planerna inte beskriver någonting om vilka värden träden har.

5. Diskussion

5.1 Resultatdiskussion

I detta arbete har jag undersökt trädvårdsplanens funktion och innehåll i teorin och i praktiken. Målet har varit att beskriva hur trädvårdsplanerna används i olika kyrkogårdsgårdsförvaltningarna och vad som ingår i dem för att jämföra med vad som anges i litteraturen. Syftet har varit att undersöka om trädvårdsplanen är ett lämpligt styrdokument att använda sig av i kyrkogårdsförvaltningarna.

En sammanställning av litteraturen visar på att trädvårdsplanernas är ett lämpligt styrdokument att använda sig av i vården av träd i en kyrkogårdsförvaltning. Det innehåll trädvårdsplanen bör innehålla är väl beskriven i litteraturen och täcker väl in behovet för att uppnå de mål som kan tänkas sättas av en förvaltare. Litteraturen beskriver också väl hur trädvårdsplanen ska användas.

Undersökningen som genomfördes i studien visar däremot på brister hur trädvårdsplanen fungerar som ett styrdokument i verkligheten. I undersökningen framkommer det tydligt att det förekommer stora skillnader i hur förvaltningarna använder sig av planerna i praktiken. Alla förvaltningar verkar inte vara helt införstådda i vad trädvårdsplanerna har för syfte, hur de ska användas och vad de ska innehålla för information. Trots detta är samtliga förvaltningarna överens om att trädvårdsplanen är ett nödvändigt styrdokument.

Undersökningen visade på att förvaltningarnas trädvårdsplaner varierar väldigt mycket till innehåll och upplägg. Gemensamt för alla förvaltningar är dock att de saknar flera relevanta delar så som information om värden, lagar, riskklass, detaljerade beskrivningar och illustrationer, etc. Sammanställningen visar på att flera förvaltningar inte uppfyller mer än 50 % av vad litteraturen anser ska vara med. Konsekvensen av detta är att det är svårt för förvaltningarna att använda sina trädvårdsplaner som ett bra och framgångsrikt styrdokument. Enligt Tate (1985) är det viktigt att det finns ett tydligt uppsatt syfte med trädvårdsplanen. En plan som inte används till sitt syfte eller behövs är det inte bara ett slöseri med pengar och resurser. Trädvårdsplanen riskerar också att förlora sin trovärdighet i förvaltningen om den inte används eller når syfte. Det är därför viktigt att förvaltningen innan upprättandet av planen klargör vad deras syfte är och hur de avser att använda sig av planerna. Många av förvaltningarna verkar inte ha gjort detta klart för sig innan de upprättade sina planer. Även om trädvårdsplanerna har upprättats av en sakkunnig person är det upp till förvaltaren att förmedla målbilden och ambitionsnivån (Riksantikvarieämbetet et.al, 2014).

Träden på kyrkogårdarna kan ha flera olika värden och funktioner. De kulturhistoriska värdena skyddas av kulturmiljölagen varav de biologiska värdena skyddas av miljöbalken. Det är inte ovanligt att träden omfattas av både skydden. För att kunna bevara och förstärka trädens värde är det viktigt att förvaltningen tar hänsyn till det både i skötseln och planeringen (Naturvårdsverket, 2012). I trädvårdsplanen bör det därför framgå vilken lagar som är aktuella på platsen och vilka åtgärder som kräver tillstånd eller dispenser (Riksantikvarieämbetet et.al, 2014). Flera av förvaltningarnas trädvårdsplaner saknar information om vad träden har för värden och hur de ska vårdas. Om inte förvaltningarna är medvetna om vilka värden träden har är det också svårt att ens veta om de existerar och vilken vård de behöver. Konsekvensen av detta är

att man riskerar att gå miste om flera värden på grund av utebliven eller felaktig vård (McPherson et.al, 1997). Bristen på information om trädens värden kan också göra det svårare för förvaltningen att få tillstånd eller dispenser för att ta ner träd. Samtliga förvaltningar uppger under intervjuerna att deras planer ska underlätta tillståndsförfarandet hos länsstyrelsen. Men för att länsstyrelsen ska kunna godkänna en ansökan krävs det att förvaltningen beskriver nuläget och att man motiverar varför åtgärden behövs (Länsstyrelsen, 2015).

Undersökningen tyder på att alla förvaltningar inte använder sina trädvårdsplaner till planering eller budgetering så som anges i litteraturen. Risken med att inte planera eller budgetera åtgärder är att nödvändiga åtgärder inte blir utförda och skjuts på framtiden. Konsekvensen av detta är att det blir svårt för förvaltningen att nå några mål och få kontroll över sin verksamhet. En utebliven eller bristfällig trädvård riskerar att leda till större kostnader i framtiden och att trädens värde går förlorade (Vogt et.al, 2015; McPherson et.al, 1997). Det riskerar även att leda till högre risker och att förvaltningen bryter mot skadeståndslagen och arbetsmiljölagen (Pokorny et.al, 2003; SFS 1972:207; SFS 1977:1160). Trädvårdsplanen måste därmed ges större utrymme i planerings och budgetprocessen i hela förvaltningen.

De flesta av förvaltarna anser att trädvårdsplanen endast ska användas av den ansvariga förvaltaren. Östberg et.al (2015) anser däremot att det är både förvaltaren och skötselarbetarna som ska använda trädvårdsplanerna tillsammans både praktiskt i skötsel och på en taktisk nivå. Enligt Vollbrecht (2002) och Östberg et.al (2015) ska trädvårdsplanerna innehålla detaljerad information om när, var och hur åtgärderna ska utföras i form av illustrationer och beskrivningar. Utav de sex intervjuade förvaltningarna är det endast en förvaltning som uppger att planerna ska användas av skötselarbetarna. Ingen av förvaltningarnas trädvårdsplaner innefattar beskrivningar eller illustrationer om hur åtgärder ska utföras.

Trädvårdsplanen ska inte betraktas som ett fristående dokument utan bör komplettera förvaltningens vård- och underhållsplan eller trädplan (Riksantikvarieämbetet et.al, 2014). Trädvårdsplanen ska innehålla detaljerad information om hur trädvården ska gå och vara det verkställande dokumentet för att förvaltningen följer de strategier och mål till som de har satt upp (Östberg et.al, 2015). Inte någon av förvaltningarnas trädvårdsplaner visade sig dock vara kopplade till några övergripande mål eller dokument som specifikt rör träden. När det inte finns några övergripande mål och strategier kan det bli svårare för förvaltningen att styra sin verksamhet. Förvaltningen riskerar bland annat att bli mera känslig för olika beslutsfattares syn på hur trädvården ska bedrivas och hur trädbestånden ska utvecklas på sikt (Vollbrecht, 1992). Finns det ingen strategi för hur trädbestånden ska utvecklas är det också svårare för förvaltningen att få en kontinuerlig trädvård med goda resultat och att långsiktigt planera och budgetera för framtida åtgärder.

Kyrkogårdens träd är och kommer alltid vara svåra att förvalta på grund av att träden inte är statiska utan ett levande material. Träden växer och blir större, drabbas av sjukdomar, stormar och skador. Det är därför nödvändigt att trädvårdsplanen revideras vart 5-10e år (Östberg et.al, 2015). Flera av förvaltningarna tycks dock inte ha klart för sig när deras planer ska revideras. Två av förvaltningarna har planer äldre än 10 år. Konsekvenserna av att inte revidera sina planer är att de blir inaktuella och

oanvändbara. Om inte planerna är aktuella är anser jag att de inte längre är lämpliga som planerings- och prioriteringsverktyg. Förvaltningen riskerar att inte upptäcka risker och nödvändiga åtgärder samt att göra fel prioriteringar. En utebliven eller felaktig skötsel kan leda till större skötselkostnader i framtiden, att man går miste om trädens värde och även till rättskostnader (Vogt et.al, 2015; Tate, 1985).

5.2 Metoddiskussion

En litteraturstudie ansågs som nödvändig i denna studie för att ta reda på vad en trädvårdsplan är, hur den ska användas och vad som bör ingå i den. Det visade sig vara svårt att hitta vetenskaplig fakta om trädvårdsplaner i litteraturstudien. Den litteratur som har används i studien är enhetlig och skiljer sig lite åt i sin kontext.

Det var även svårt att jämföra trädvårdsplanerna med litteraturen då deras struktur och innehåll varierade väldigt mycket. Trädvårdsplanerna studerades flera gånger ingående för att bättre kunna avgöra vilka parametrar de uppfyllde av litteraturdelen. Jämförelsen av trädvårdsplanerna ansågs som nödvändig för att bättre kunna analysera deras innehåll.

Kvalitativa intervjuer ansågs vara en lämplig metod för att undersöka kyrkogårdsförvaltarnas synsätt och arbetssätt med trädvårdsplanerna. Kvalitativa intervjuer bedöms ge en djupare förståelse för hur personer resonerar och uppfattar olika saker än vad en kvantitativ metod skulle erhålla (Trost, 2005). De intervjuade bestod av en grupp trädvårdsansvariga tjänstemän från de olika förvaltningarna. Arbetssättet med och synsättet på trädvårdsplanerna visade sig variera i förvaltningarna och därmed varierar resultaten från varje intervju. Om det hade funnits fler kriterier i urvalsprocessen hade man kunnat nå en mer enhetlig grupp. Det skulle förmodligen gjort urvalsprocessen mer tidskrävande. Det hade förmodligen också gett ett mer enhetligt svar.

Att endast tjänstemän har intervjuats har en viss påverkan på resultatet. Även om deras svar varierar representerar de endast en av trädvårdsplanerna egentliga användargrupper. För att få en djupare förståelse för hur trädvårdsplanerna uppfattas och används av andra användare hade det också varit intressant för studien att också intervjua kyrkogårdsarbetarna. Det hade även varit intressant för studien att intervjua de arborister som upprättat och använder trädvårdsplanerna för att få en förståelse för hur de ser på och värderar en trädvårdsplan.

Det begränsade deltagarantal påverkar också resultatet av studien. Vilka förutsättningar det finns i förvaltningarna och vilka problem de har med träden påverkar också deras resonemang och arbetssätt. Studien går inte att generalisera på grund av det låga antalet deltagare. För att kunna validera och generalisera resultatet behöver liknande studier utföras i en större skala. Ett nästa steg vore att undersöka hur trädvårdsplanerna används och innehåller i fler förvaltningar och om det finns någon skillnad mellan exempelvis förvaltningarnas storlek, kunskapsnivå och geografiskt läge. Det skulle även vara intressant att jämföra ett sådant resultat med andra typer av förvaltningar, t.ex. parkförvaltningar, för att upptäcka skillnader samt för och nackdelar i arbetssätt.

5.3 Slutsatser

Resultatet av studien visar på stora skillnader i teori och praktik. Skillnaden mellan litteraturen och utförandet i praktiken kan härledas till flera olika orsaker. En av orsaken är att trädvårdsplanen inte är förankrad i hela förvaltningen. En annan orsak är att innehållet i trädvårdsplanerna är bristfälligt i jämförelse med litteraturen. Dokumenten används heller inte i tillräcklig omfattning för budgetering, planering och som praktisk stöd i skötselutförandet. Det går också att se att utbildning inom den gröna sektorn saknas i stor utsträckning.

Även om trädvårdsplanerna inte alltid innehåller de delar och används till det som litteraturen beskriver kan trädvårdsplanerna ändå konstateras fylla en funktion i kyrkogårdsförvaltningarna. Då samtliga förvaltningar har positiva uppfattningar om sina trädvårdsplaner. De aktuella trädvårdsplanerna fungerar mer eller mindre ett som ett stöd i vården av de befintliga träden i förvaltningarna. De kan också konstateras att delvis ha hjälpt förvaltarna att bli mer medvetna om i vilket skick deras träd är i och vilka åtgärder som är nödvändiga. Dessutom används de alla vid ansökningar till länsstyrelsen.

För att kunna säkra en god trädvård i framtiden är det nödvändigt att kunskapsläget förbättras i förvaltningarna. Det krävs kunskaper om träd och trädvård i hela förvaltningen. Detta kräver också att hela förvaltningen är införstådda i varför det behövs en trädvård och hur den ska användas för att den ska kunna användas som ett styrdokument.

Resultatet av studien visar på ett behov av en allmän skrift i form av allmänna råd som kan användas av förvaltningarna vid upprättande av trädvårdsplaner. För att trädvårdsplanen ska kunna bli ett fastställt styrdokument krävs det att dokumentet är förankrat i hela förvaltningen.

Resultatet av studien har även visat att det finns behov av mer kunskap om hur trädvårdsplanerna fungerar som styrdokument i praktiken. Denna studie har därmed lagt en grund för vidare forskning kring området.

6. Källförteckning

6.1 Publicerade källor

Bolund, P. & Hunhammer, S. (1999). Ecosystems services in urban areas. *Ecological economics*, 29, ss. 293-301.

Förordning om artskydd (2007). Stockholm. (SFS 2007:845)

Förordning om områdesskydd (1998). Stockholm. (SFS 1998:1252)

Helliwell, R. (2012) Management of tree populations. *Arboriculture Journal: The International Journal of Urban Forestry*, vol. 34 (3), ss. 160-168.

Keller, J. & Konijnendijk, C. C (2012) Short Communication: A Comparative Analysis of Municipal Urban Tree Inventories of Selected Major Cities in North America and Europe. *Arboriculture & Urban Forestry*, 38 (1), ss. 24-30.

Kulturrådet (2012) *Riksantikvarieämbetets föreskrifter om kyrkliga kulturminnen*. (KRFS 2012:2). Tillgänglig:
http://www.kulturradet.se/Documents/Om%20Kulturradet/Författningssamling/KRFS_2_2012.pdf (2016-02-01)

Lag om kulturmiljö (1988). Stockholm. (SFS 1988:950)

Lag om arbetsmiljö (1977). Stockholm. (SFS 1977:1160)

Lag om skadestånd (1972). Stockholm. (SFS 1972:207)

Lerman, P. (2014). *Regler om träd i offentliga miljöer*. Underlag till "Fria eller Fälla". Tillgänglig: [http://www.raa.se/app/uploads/2014/10/Regler-om-träd-i-offentliga-miljöer-Underlag-till-Fria-eller-fälla.pdf](http://www.raa.se/app/uploads/2014/10/Regler-om-trad-i-offentliga-miljorer-Underlag-till-Fria-eller-falla.pdf) (2016-02-01)

Lundqvist, K. (1992) Från beteshage till trädgård – kyrkogårdens historia. I: Bucht, E. (red) *Kyrkogårdens gröna kulturarv*. Alnarp: MOVIUM-sekretariatet i samarbete med Institutionen för landskapsplanering, Sveriges lantbruksuniversitet. ss. 12-34

Länsstyrelsen Västra Götalands län (2015). *Trädvård på begravningsplatser*. Tillgänglig:http://www.lansstyrelsen.se/vastragotaland/SiteCollectionDocuments/Sv/samhallsplanering-och-kulturmiljo/skyddad-bebyggelse/tradvard_begravningsp_webb.pdf (2016-02-01)

Länsstyrelsen Hallands län. *Checklista för trädvårdsplan*. Tillgänglig:http://www.lansstyrelsen.se/halland/SiteCollectionDocuments/Sv/djur-och-natur/hotade-vaxter-och-djur/atgardsprogram-for-hotade-arter/Checklista_tradvardsplan.pdf (2016-02-01)

Miller, R. W., Hauer, R. J. & Werner, L. P. (2015) *Urban Forestry: Planning and Managing Urban Greenspaces*. 3 uppl. Long Grove: Waveland Press. Tillgänglig: Google Play

Miljöbalken (1998). Stockholm. (SFS 1998:808)

McPerhson, E.G., Nowak, D., Heisler, G., Grimmond, S., Souch, C., Grant, R. & Rowntree, R. (1997). Quantifying urban forest structure, funktion and value: the Chicago Urban Forest Climate Project. *Urban Ecosystems*, vol. 1, ss 49-61.

Naturvårdsverket (2004.) *Åtgärdsprogram för särskilt skyddsvärda träd i kulturlandskapet*. (Rapport 5411). Stockholm: Naturvårdsverket.

Naturvårdsverket (2012). *Biotopskyddsområden Vägledning om tillämpningen av 7 kapitlet 11 § miljöbalken*. (Handbok 2012:1). Stockholm: Naturvårdsverket.

Nilsson, T. (2013). *Träd och buskar: Månghundraåriga historieberättare*. Visby: Riksantikvarieämbetet

Pokorny, J. D., O'Brien, J., Hauer, R., Johnson, G., Albers, J., Bedker, P., & Mielke, M. (2003). *Urban Tree Risk Management: A Community Guide to Program Design and Implementation*. St. Paul: USDA Forest Service Northeastern Area State and Private Forestry

Riksantikvarieämbetet, Länsstyrelserna, Svenska kyrkan arbetsgivarorganisation, Föreningen Sveriges stadsträdgårdsmästare, Föreningen Sveriges kyrkogårdschefer & Sveriges lantbruksuniversitet (2014). *Fria eller Fälla – En vägledning för avvägningar vid hantering av träd i offentliga miljöer*. Stockholm: Riksantikvarieämbetet

Swedish Standards Institute (2014). *SS 990000:2014 Trädvård – termer och definitioner*. (SIS)

Sörensen, A. & Wembling, M. (2008). *Minnenas trädgård – om kyrkogårdens form och växter*. Höganäs: Ed. Andersson

Sörensson, M. (2008) AHA – en enkel metod för prioritering av vedentomologiska naturvärden hos träd i sydsvenska park- och kulturmiljöer. *Entomologisk tidskrift*, 129 (2), ss. 81-90.

Tate, R. L. (1984). Municipal tree management in New Jersey. *Journal of Arboriculture*, vol. 10(8), ss. 229-233.

Tate, R. L. (1985) Uses of street tree inventory data. *Journal of Arboriculture*, vol. 11(7), ss. 210-213

Trost, J. (2005) *Kvalitativa intervjuer*. 3. Uppl. Studentlitteratur AB, Lund

Vollbrecht, K. (1992) Beskrivning och vård av kyrkogårdens träd. I: Bucht, E. (red) *Kyrkogårdens gröna kulturarv*. Alnarp: MOVIUM-sekretariatet i samarbete med Institutionen för landskapsplanering, Sveriges lantbruksuniversitet. ss. 110-118

Vollbrecht, K. (2002). *Träd – deras biologi och vård*. 4 uppl. Åkarp: Arbor Scandia.

Vogt, J., Hauer, R. J. & Fischer, B. C. (2015). The Costs of Maintaining and Not Maintaining the Urban Forest: A Review of the Urban Forestry and Arboriculture Literature. *Arboriculture & Urban Forestry*, 41 (6), ss. 293-323.

Östberg, J. (2013). *Tree inventories in the urban environment: Methodological development and new applications*. Diss. Sveriges lantbruksuniversitet. Alnarp.

Östberg, J., Delshammar, T., Wiström, B. & Nielsen, A. B., (2013) Grading of Parameters for Urban Tree inventories by City Officials, Arborister and Academics Using the Delphi Method. *Environmental Management*, 51(3), ss. 694-708.

Östberg, J. (2015). *Standard för trädinventering i urban miljö*. Alnarp: Sveriges lantbruksuniversitet (Rapport 2015:14)

Östberg, J., Nilsson, L., Slagstedt, J. & Sjöman, H. (2015). Trädplaner, trädvårdsplaner och trädinventering. I: Sjöman H. och Slagstedt J. *Träd i urbana landskap*. Lund: Studentlitteratur, ss. 503-537

6.2 Muntliga källor

Arbetsledare, förvaltning D, intervju 2016-02-09

Fastighets- och kyrkogårdschef, förvaltning E, intervju 2016-02-09

Kyrkogårdsföreståndare, förvaltning B, intervju 2016-02-05

Kyrkogårdsföreståndare, förvaltning C, intervju 2016-02-08

Kyrkogårdsmästare, förvaltning A, intervju 2016-02-01

Kyrkokamrer, förvaltning F, intervju 2016-02-10

7. Bilagor

Bilaga 1

Checklista Länsstyrelserna

Följande punkter anser Länsstyrelserna ska vara med i en trädvårdsplan (Länsstyrelsen, 2016)

- En sammanfattning över vilka lagar som är aktuella på platsen och vilka åtgärder som man måste söka dispens eller tillstånd för.
- En karta över trädens placeringar, ID-nummer och angivet trädslag.
- En inventering av varje träd som innefattar sju grundparametrar. Följande parametrar är angivna (s.3)
 - *“Trädets individuella nummer, vilket även ska framgå av kartan och exakt i fält, exempelvis genom nummerbrickor på varje träd*
 - *Art, gärna även klon/sort, både svenskt och vetenskapligt ska anges.*
 - *Trädets vitalitet*
 - *Beskrivning av eventuella hot/problem/skador såsom defekter/svampangrepp/sjukdomssymptom*
 - *Risk för personskador eller materiella skador*
 - *Föreslagna akuta- respektive underhållsåtgärder samt särskilda skötselåtgärder*
 - *När och hur ofta träden ska inspekteras och riskbedömas igen”*

Enligt Länsstyrelserna får inventeringen kompletteras med fler parametrar så som exempelvis diameter i omkrets, höjd, hållighet, tidigare skötsel samt foto. Om man planerar att åtgärda några träd anses föregående parametrar vara aktuella. Vill man att inventeringen ska bestå av ännu mera parametrar hänvisar Länsstyrelserna till *Standard för trädinventering i urban miljö* som kom ut 2015.

- En redogörelse av vilket trädslag man ska ersätta det träd som behöver tas bort och hur det nya trädet ska skötas och beskäras. Ska trädet inte ersättas bör en förklaring till detta finnas.

Följande punkter anser Länsstyrelserna bör vara med i en trädvårdsplan (Länsstyrelsen, 2016)

- En beskrivning över vilka kulturhistoriska- och naturvärden som finns och hur de ska bevaras.
- Vad åtgärderna har för prioritering.
- En tidsplan som visar när åtgärderna ska utföras.
- En grov beräkning över vad åtgärderna kommer att kosta.

Avslutningsvis i checklistan anser man att planen gärna får innehålla beskrivningar för varje delområde och av hur slutbilden blir efter att föreslagna åtgärder har genomförts.

Bilaga 2

Checklista Fria eller fälla

Följande punkter finns med i *Fria eller Fällas* checklista för trädvårdsplan (Riksantikvarieämbetet at.al 2014).

- En sammanfattning över vilka lagar som är aktuella på platsen och vilka åtgärder som man måste söka dispens eller tillstånd för.
- En karta över trädens placeringar.
- En beskrivning över platsens historia och vilka värden anläggningen och träden har. Om detta redan finns beskrivet i ett övergripande dokument bör trädvårdsplanen referera till dessa.
- En inventering av varje träd som innefattar åtta grundparametrar. Angivna parametrar är följande (s. 134)
 - *”Trädart, svenskt och vetenskapligt namn (gärna även sort/klon)*
 - *Träd ID (ett individuellt nummer)*
 - *Koordinater*
 - *Stamdiameter mätt vid 1,3 meters höjd*
 - *Trädets vitalitet*
 - *Skador och angrepp av skadegörare och sjukdomar*
 - *Risk för personskador eller materiella skador*
 - *Skötsel och åtgärdsbehov (akuta åtgärder, underhållsåtgärder och särskilda skötselåtgärder)”*

Checklistan ger också förslag på fler parametrar. Även denna checklista hänvisar till *Standard för trädinventering i urban miljö* om man vill få en utförligare beskrivning av föreslagna och lämpliga parametrar.

- Ett fotografi av varje individ som komplement till beskrivningen.
- En redogörelse av vilket trädslag man ska ersätta det träd som behöver tas bort, hur det nya trädet ska skötas och beskäras och även hur växtbädden ska utformas.
- En tidsplan som visar när åtgärderna ska utföras.
- En beräkning över vad planerade åtgärderna kommer att kosta.
- En beskrivning av träanläggningens målbild efter att föreslagna åtgärder har genomförts.

Bilaga 3

Intervjuguide

Berätta om dig själv

- *Befattning*
- *Antal verksamma år*

Berätta om förvaltningen

- *Antal kyrkogårdar*
- *Antal anställda*
- *Antal träd*
- *Antal trädvårdsplaner*

Vad har era träd för huvudsakliga problem?

Kan du berätta vad som ingår i trädvård för er?

Varför valde ni att upprätta trädvårdsplaner?

Vad är syftet med era trädvårdsplaner?

Hur använder ni trädvårdsplanerna?

- *Styrdokument?*
- *Planera åtgärder?*
- *Budgetera åtgärder?*
- *Underlätta tillståndsförfarandet hos länsstyrelsen?*
- *Praktiskt stöd till kyrkogårdsarbetarna?*

Vem är det som använder trädvårdsplanerna?

Kan ni beskriva vad som ingår i era trädvårdsplaner?

- *Fanns det något som ni tyckte var viktigt att ta med?*

Vem var det som upprättade trädvårdsplanerna?

- *Hur långt fram sträcker sig trädvårdsplanerna?*
- *Hur ofta ska trädvårdsplanerna revideras?*

Är trädvårdsplanerna kopplade till några översiktliga mål?

Vilka fördelar finns det med en trädvårdsplan?

- *Delar hela förvaltningen samma uppfattning?*

Vilka nackdelar finns det med en trädvårdsplan?